

~~HT729-T~~
5

*Var vāstnd
Stalīnskval
pēcoda!*

UDARNIK

UDARNİK

SƏVETSKƏJ LİTERATURA
KOMI XUDOZESTVOA
Z U R N A L
LEZƏNЬ VKP(B) OK da ORGKOMITET
№ — 2 — F E V R A L

Ş
B
I
a
d
a
i
n
r
u
J

NOBDINSA VITTOR—Voçakv (oratorija)

TIMA VEN—Subbotnik voj

GRIS-SAS—Slavnəj post vьln

NOBDINSA VITTOR—Jezьd sjareç (3 epi-
zoda pjesa)

VЫL PAS—Vorosilov jьlsь şylankv (Şi-
korskalja şerti)

VL. LATKIN—Seşan rьtvvvvşan

I. VOKAN—Zavoditçem

NOBDINSA VITTOR—Kaşikova Domna

Gərd flotlən şylankv

„ Bьdman, Verman, mi

ZBЫLTOR VЫLƏ SAȚIRA

VЫL PAS—Parroç koçukalə

MIT ƏL—Parroç iz vьlə mədədçə

VЫL PAS—Parroç vərlezə

NOBDINSA VITTOR—Tom gizьşjasib

indədjas !

ВОЧАКЫВ

(Ораторија)

Кывзöj!
Кывзöj тi,
Вөрлезыојас,
Колхозникјас!

Кывзöj, став ужалыо јöз!
Кывзы, быд ужалыо морт!
Медыжыд уж выло öшöдчiс грöв—
Личалис вөрлезан фронт.

Kodi оз töd?—
Увлаңö iсковтö ужалан öд!
Kodi оз кыв?—
Вөрлезан фронтын прорыв!

Möddöd во помса-нын тајөн
Став Војвыв крајын
Кысоам ми медбөрја бöжын.
Möddöd во помса-нын тази
Вашлыктам назөн:
Öдва ми жын-норма тыртам
Төвбыдја нол төлыс-чöжөн.

Вермам-ö сiзи
Летчысны личö?

Нөкор ог вермö, нөпöштö таво!
Oгö imejitö некущöм право!

Важö-жö, мөвпыштаам тан:
Зев-ö-нö мича да шаң,
Страна-кö вөр мисаң корö—
Сы-возын колны позорö?
Вермам-ö сiзи
Вочакыв визны?

Нөкор ог вермö, нөпöштö таво!
Oгö ми imejitö некущöм право!

Егö-мöj ми сiјö коркöса төлын,
Кык во сайын,
Став Војвыв крајын,
Ужвыло öтвылыо ставным кор сöлим,
Врагјаслыо песовтiм рузссö,
Бертiм кулакјаслыо вужсö,—

НӨБДИНСА ВITTOP

Егö-мöj ми сiјö вөрлезан воö
Медвозза почотнöj местаö волö?

Ciјö победасö перылым ми! Г.П.Б. в ЛНИ
Секi вөрфронт вылын вермылым ми! Ц. 1933 г.

Секса бур ужнымöс ошкöм
Онi ми вунöдiм, воштим.

Али-нö вермам ми шуны:
—Оз тырмы мијан бур вөр?
Али-нö вермам ми шуны:
—Оз тырмы мијан вынјөр?

Мыјла-нö Удора
Бојевöj уж вылас
Бојевöj öдјасөн удалö?
Мыјла-нö Удора
Срок вотöз ештöдö пөрöдчöм,
Срокöз-жö петкöдö лезöм вөр ју дорö?

Сiзи-кö, тани,
Вөр мијан ем!
Сiзи-кö, тани
Вын мијан ем!

Мыјла-нö Тыбју да Чуим
Медбур бригадјас-тујын?
Мыјла Кармановјас, Подоровјас
Медбур ударникјас,
Вөрфронтса геројјас?

Сiзи-кö, тани
Вөр мијан ем!
Сiзи-кö, тани
Вын мијан ем!

Кылан те, Сыктывдин?
Мыјла-нö, Сыктывдин,
Кысоан медбöрын?
Кызи те ужалан вöрын?
Али ез öткоф условјыс вöв?
Али ted пукоылис мöд пöлöс төв?
Али ез тырмы ted мортвын да вöв?
Мыјла-нö „краситан“
Позорнöj оöд пöв?

Киселов јорт—комсомолец, ударник-тракторист
(Час).

Сізі-кө, тани
 Ужвыло віқөдөм ез вөв!
 Сізі-кө тани
 Вөр вөсна тышкаоом ез вөв!
 Кызым щөщ, Печера—Мылдин!
 Мыла-но ужнад те ылдин?
 Мыла қик лолбогаг өдөн
 Медбөрын кысыны мөдин?
 Сізі-кө, тани
 Уж вөсна төждыоом абу!
 Сізі-кө, тани
 Вөр-вөсна тышкаоом абу!
 Уж вылын зөрөны слаба:
 „Кықкө-кө мунас і—,слабог!“
 Кызылөй!
 Егө-мөј мі коркө
 Капіталістјасөс путкылтө, чөвтө?
 Егө-мөј мі коркө
 Жежд бандітјасөс устөзныс нөјтө?
 Егө-мөј мі сіјө
 Ентузіазмө став ужаным пыртө?
 Егө-мөј мі
 Пјатілеткатө нол воін тыртө?
 Егө-мөј мі
 Болшевікјасөн вескөдлөм ужөн
 Соціалізмө-нын вуждө?
 Поғө-нө, табөрын, сөкыдыс повны?
 Поғө-нө вермаөтөг, Һаргөмөн овны?
 Нолтө, вай, кызылөй! Лантлөй!
 Со кыңі тыртім мі вйтвөса плантө:
 Вөвалытөм өдјасөн тыпкім,
 Бмдгорјөн кыптім—

Гырыс выл фабрік-заводјасөн,
 Гырыс машина-станокјасөн.
 Ішомөн, Һерпөн і сталөн.
 Кызыөј, мыј вістаіс вожд—
 Јорт Сталін:
 „Сөд металлургіја мјан ез вөв;
 Өні сіјө мјан ем!
 Трактор-промышленноот мјан ез вөв;
 Өні сіјө мјан ем!
 Автомобільнөј промышленноот мјан ез вөв!
 Өні сіјө мјан ем!
 Буржык хімическөј промышленност мјан ез
 вөв,
 Өні сіјө мјан ем!
 Візму ужалан машинајас вөчан промышлен-
 ност мјан ез вөв;
 Өні сіјө мјан ем!
 Авіаціоннөј промышленност мјан ез вөв;
 Өні сіјө мјан ем!
 Електрическөј енергіја перјөмын мі
 Сулалім медбөрја местаын;
 Өні мі четчыптім
 Медвозын муныөјас радө!
 Ішом да Һерп перјан ужнаным мі
 Сулалім медбөрја местаын;
 Өні мі сулалам
 Медвозын муныөјас радын!
 Ішомлөн да металлургіјалөн ічөвік база
 Вөлі сөмын өтік—Украинаын;
 Өні мі Һепөштө кыпөдім таяө важ базасө,
 Лөсөдім выл база Асыввыв муын,
 Көді страна паота лыфдысөө гордоөтөн!
 Текөзіл-промышленностлөн ічөвік база
 Вөлі сөмын өтік—Војвылын;
 Өні мі Һепөштө кыпөдім таяө важ
 базасө,
 Регыд-һін лөбны гырыс выл база—
 Шөр Азјыын да Асыввыв Сібырын.
 да-өд мі Һепөштө лөсөдім вылыө промыш-
 ленност,
 Мі сіјөс стрөітім сөщөм гігантскөј масштаб-
 јасөн,
 Көд возын келдөны Јевропаса індустріјалөн
 масштабјасмы!“
 Кыланныд,
 Кущөм промышленностјас востөма!
 Кыланныд,
 Кущөм победајас бостөма!
 Вөрыс-нө колө-оз налы?
 Колө-оз вөрыс Сөветскөј страналы?
 Кызым, вөрфронтвывса арміја!
 Відчымө мјанозан парвіја
 Вочакыв —
 селөөн, ужөн!
 Вочакыв —
 Экспортиөј вөрөй!

Міян-нө делөным кушом?
Колөма бөрө!
Став Војвыв крајас мі колім медбөрө!

Серпас Полаковлөн.

Кыланныд, вөрлезые жортјас,
Чукөстчөм Војвыв крај шөрөан:
Шеныштлөј вына сој-бордјас,
Вөтчөј ударникјас бөрөан!

Позорнөј прорывыс мед міяналы петны,
Странады мед бојөвөј вочакыс оетны,
Мед тырвермөм перјыны саммам,
Мед тыртны вөрлезан программа, —

Петамөј ставным зік полнөј ходөн
Вөр вөсна штурмө!

Сталинскөј походө!
Воіс рөшајущөј кад
Шығөдны вөрлезан јар:
Содтыны ужалан вын,
Кыпөдны ужалан өд
Кујимпөв-мында!
Өнөз мі воштим кад жын,
Војса уж һөкод ез төд,
Ужалім „кызкө-да, мыј-да“;

Өні мед, март дасөд лунөз,
Вөрлезөм—штурмөн збыл мунө:
Пөрөдны — лунјугыд-чөж,
Кыскасны — став суткі-чөж!
Ужавны тыр вынөн—јөзөн і вөлөн!
Лунтырја медеца норма мед вөлі:
Морт вылө пөрөдчөм—віг кубометр!
Вөв вылө кыскөм—даскык кубометр!
Тракторөн кыскөм—со дас кубометр!
Сөщөма став ужсө пуктыны тан,
Төлыөн воіс мед вөрлезан план:
Пөрөдчөм—өкмысдас прөцент,
Кыскасөм—өзімдас віт прөцент!

Ташөм заданьө мөг партіја сетіс.
Вярмам-ө кезны лі колтчыны сетыс?
Код лытас мөдарө шуны:
—„Могнымөс ог вермө нуны“?

Мі вермам!

Мі вермам!

Мі тырвермөм перјам!

Ез вөв мед өві здук нұжмасөм!
Чорғөдам вөр-вөсна тышкасөм,
Быд кубометр-вөсна төждыөм!
Јосмөдам классөвөј суслун!
Чорғөдам классөвөј враг куға кучкөм!

Төдам мі:

Вежоіс-кө кад,

Вежіс маңоврјассө враг.

Өні ог адғө мі сөщөм кулакөс,

Кушөмөс төдлім агітка-плакатыс:

Рушкыс— брунвізан гөрб,
Рожаныс— полдвізан гөрд,
Бугылыс— шыд пуан пөрт,
Кі-кокыс— із тожан көрт,—

Ташом кулакжасос он өні коро,
Зөбісны врагжасыд асыныс «форс».

Вежисны самнысө,
Бытөкө раммисны.

Враг өні ужалө мудар, оуа,
Стрөйтчан ужнымлы вред вөчө гуөөн.
Коңорыс-коңорө пөртеыны дас,
Воңза-моз равзыны горшыс оз паокав,
Јөз-дырјі ошкө-на советскөј власт,
Көјін-ку асвылас јавө оз пастав,
Вужөр моз жөвјалө, мунөма лас,—
Бытөкө, чајтан-нын, мијан бур друг;

Збылысө—лок вөчны зоргө быд здук,
Быдногыс мијанлы ојавлө зуг,
Пеж ужыс сылаөн оз лантышты суц,
Мед-еокө падмөдны, орөдны уж,
Лудик моз оујсө быд щелө,
Умалы вашкөдө пелө:
Ыштөдө личөдны өд,
Орөдны вөрлезан план,—
Мыјсө оз пуцкы, оз пам!

Kodі оз гөгөрво лөг врагымы ваш?
Kodі оз төд сылымы лок саботаж?

Вөрлезыс јортјасөј!
Виқөдөј оуа!
Врагам пөщадда ен сетөј,
Кіыс-кө кодлөнкө лок вылө лудө,
Сешөмсө пырыс-пыр—судө!
Жалиттөг чорыда мыждыны,
Некор мед мөдыс і мукөд ез ыштыны!
Песовтөј сешөмалымы щөщ сыла-зірјасө,
Kodјас кулакжаслы сетөны отсөг:

дышжаслымы, оппортунистжаслымы, дезертир-
жаслымы,

Шыбытны сешөмсө ортсө!

Тази ми уж вылын чорөдөмөн,
Лаваөн өтвылыс вөрөдөмөн,
Вөрлезан фронтын победаөн петам,
Ужнаным вочакыв странаалы сетам!

Вөрөн ми—медозыр крај,
Вөр мијан—олөмлөн сурөс:
Вөртөг оз овмөсным кај,
Вөртөг оз кышты культура.

Вөрөн ми—медозыр крај,
Вөр мијан—зарны валюта:
Вөрнымлымы дон төдө гранича-сај,
Сыкөд ми вөрөн щөщ төргөвлө кутам.

Вөрөн ми—медозыр крај,
Мијанөс чуқсалө Совет мушөр:

—Војвыв крај! Вөр унжык вај!
Војвыв крај! Унжык вај вөр!

Мијаноаң вочакыв сетөма лоө!
Вөрлезөм орөдны, торја-нын таво—
Мөд пјавілеткаса медвоңза воө,
Огө имејитө некущөм право!

Вөр мијан тырмымөн ем!
Вын мијан сузөымөн ем!

Кывзөј!
Кывзылөј ставныд!
Сталинскөј поход—
Генеральнөј прөверка:
Сы серві быдөналы аралам уж,
Төдмалам, коді оз зилөмөн бергав,
Kodі строітєльство нунм оз куж.

Зелөдчыв, вөрлезыс јорт!
Чуқсалө штурмө вөрфронт,
Сталинскөј поход!

СУББОТНЫК ВОЈ

(БЕРПАС ЧӨВТАСЈАС „ИНДУСТРИАНА“ ГІЖӨДЫГ)

... Вој. Төлыса. Бушкала сөз. Јенежин војкыа* ворсө—лыяло-војло, куслө... Гікт вылын лөн. Уэоны јоз. Уэоны, кодi-кө ем уэыоыс гортас.

Растыдор, Көжтыдор кавишщө востын сулалө сурјаон зык, мунө сен уж: „Нноо“... „О-би“, „Тпруу!“... „Чөвт!“... „Вөтлы!“... „Сөвт!“... Зор шыяс кер вылө клонгоны...

Лун i вој ужалө јоз. Со прөчент со комын заданьө тырто!—Термөдлө тулыс пом. Термөдлө Комилес. Тормөдлө оломлөн темп! —Со прочент—ем?—Ем!—Ем-кө,—мед со комын вөлі!...

Лун сөмөс өз кыпөд туыслөн јуж—пi-дөсөз лојоө вөв кок. Сірасө-сiбдө дофоувиө лым...

Вој кежлө шупыштаө сөнiк. Мозјалө, чарс! Лым пөрө чазјө.—Зажгысө-кожгысоө дод улын зуд...

Војкыа, прожектор сурјаон, јенежин жө-зө; лыјыштаас, пөраын, вылө! Сылы воча:— „Ггып! гып!“—Сөкыда уөоны кер бунтјө керјас,—војкыа, зарад быс, ынытлас-өзјыв-лас, куслө...

Гып!—снарад уөiг-моз зуцшыштас кер-вы-лө кер. Тази-жө партизан Конов шыблавліс новтөга јежыдјас чукөрө, ыжыд зарада лөга, өвiчеч гранат.—„Ниа!—шуас косыс,—да мө дыс ен көр!“... Оні-нө сiјө желлөс-моз бер-гөдлө кер. Быд кер—капітал мiрлы—өмерт!

...Төлыс—семафөр би. Војкыа*—про-жектор. Қозувјас—зозувјас кымөр кост мыт-часлөны...

Но медбурыс, медкөндөыс, экспорта вөр. Ко-лө кыскышы. Партия чукөстө кліч. Шыөд-чыны ужалыс јоз дiнө. Ödjö! Кытчөз өз iс-ковт медбөрја лым. Öd, локтө-нын ры...*) Ejl „Стучитесь во все двери!“

Быгысны-котралісны өіктјасөд актiвiст-јас Көсјыөіс кујим со вөла. Кодікө—кајiс, кодікө—өз,—шуiс: „abu-pö вөжјi ыi гез...“

Лым еща-нын, мыј ем i сiјө пөрөма кісел-көд сөнiкө. Сөмын туй віч нұжвізө віж...

Јөра ещөн кајiс Кырымов бригада коты-рөн лөсөдны туй. Зорјалисны туй вылө ту-пытчөм керјас, брыз-шыблалісны прөст-гол-лалан утјас, щөщөдалісны вылө көлөм мыр-јас. На бөрөа делегат бабајас да пiонер-чел-лаф зыртiсны төвбыдса кујөдсө да лымја-лісны, ылыс, вужја бердјасыс ваялісны зыр-јылын лым тукта шмакјас. Орјөдчөмөн, вежа-вежмiст мунiсны вөзө i вөзө.

Винов көлі медбөрө. Том јоз көлісны сi-јө, нөжмыд вөрасаөс. Мед. Шылөдіс быд восков. Быд нөрттор, лыстор туй вылыс шыб-лаліс, мед некытчө-нын өз вөв дофоувылы мыщөд. Зорјыштаіс-вешталіс, көт өвi вер-шөкөн-да, бөкөжык, туй пөлөн көлалөм кер-јас, медым некытчө-нын өз чөш кер тыра дод. Гыповјасыс кырөдаліс туй бөкө чөжоөм лымвасө, медым нывбаба јамшщ-кјаслөн көк-ныс өз көтас... Быд петавлөмын Винов кы-ліс асөс кыпыда. Сөмын, көр ужаліс сiјө аслас кiкөкнас јөзкөд щөщ ортчөн, сөмын сек верітiс-өскiс, мыј збылмас, пөрас вөмөсө поэтөмторкөф сувтөдөм ыжыд мөгјасыс Сө-вет властлөн...

Рөмдыны-нын поядiс јагын. Но өз шунав вој кежлө туй. Öгарө кымөртiс да пушкiс тувсов шун төв. Кырымов төждыөіс да мөв-палiс: „локтас, өз кодiкө көт? Коді лоас медвоzza вөлаыс? даснолөд верст, вылас мытчыөіс куз бурыса саврасөј вөла. Мортыс өз пукав додфын, сапiс-жераліс вөв возвы-лас дофоувылы сортас.

—Но, позас өз летчөдны көт өвi керјөн? —эдоровајтчөм пыддi јуаліс Кырымов.

—Мажырөј,—татi?! Кујимнас-кө огөј, кык кернас век-жө-нын летчөдам!...

Војбыд кајiсны вөлајас, рөм сынөдфын вужраөісны мегырјас, јурјас. Гiзiмдасөз лыд-дiс Винов, сы бөрөн лыдвывыс торкөіс

...Уткајас-нын вөлі локтөны Сарiзыс.... „Эiл...“—кылө трөндас лечыд бордшыыс сувчөжлөн војјасын. Бузгөны шорјас... да абу-нын дiвө: „пышјiс Јөгра-Марпа, март—бөр-өыс туйсө асыс кавтiс, мед оз вөтчы морт...“ Но морт вөсөтакi вөтчiс, өз көлтчы, прiрода-лы паныд асыс ужаліс-керiс.

Уна сурс кер-нын летчiс төвбыдөн гажа Косју сај јагы. Колөма кымынкө со. Лыда.

*) Војкыа—северное сияние

*) Рм—ва вөсөбм.

Төдмаліс чужомјас, вөвјас, пемыд сынөд пыр мырбоналіс асоыс сінјасө. Кодбскө төдіс вөв сертыыс, кодбскө—паскөм туша сертыыс.

—А, те таві щөщ и!?—німкода горөдіс гСібіров, мыјөн адзіс Віновөс. Сыөз Сібіров ажтөма вөлі пукалө кержек вылас да вугралө. Дасөкмысөд воа куз тупом щөщ ветлөмјасыс үеі төдвылас... Четчіс додөсыс да сы пыддөі өдзөдіс вөлыслыс воелассө. Сөтіс щөщ вөлыслы аслас өблөмас кышалөм өдсө...

Кавіщөсан деланкаөз пыр лузгіс-кајіс вөла.

Медвоzza кајыс вөлаыс вөлі Конов. Сы бөрса кыксодө Вас...

...Чөж-пөткајас борд јыланыс вөјісвы сарізыс тулыс. Сыкаліс-келіс сөнікөд Апрельпөл, гөжјыны вөјыв полусө.

Помөздів, 1930 в.

Фото Пельмеговлөн.

Өткаалыс Прокушев А. (Час ө-сөветыю) кыскө доддас 1,70 км. Луннас кыскө шөркода 4,6 км.

СЛАВНОЈ ПОСТ ВЫЛЫН

Пемдіс ывла.
 Жагын уҗ-шы лөніс...
 Гөрдпеләсө
 Шөтіс музөм јөз.
 Тарыт тани
 Чорыд вензөм мунө...
 Куритчөмла
 Керка пыщкыс—ләз.

— дона јортјас!—
 Сорнитө директор,—
 — Вөрлезөмын
 Тащөм лыдпас со:
 Совит прөчент
 Пөрөдөма ставсө,
 А кыскөмын—
 Жывјыс-на оз ло.
 Көні помка?
 Коди таяс мыжа?
 — Медвоз кывсө
 Кутө комсомол.
 — Јі туй ставнас
 Тыр нагрузка оз ну.
 — Тракторјаслөн—
 Сорвыв зик престој...

Гриша Оләс
 Шуөм кывјыс быщкіс.
 Југнитіс сек
 Јурас тащөм дум:
 „... Планын прорыв!..
 Кодбс сјјө ыщкө?..“
 Јурас бара
 Лыбіс ыжыд шум.

„...Лок пез прорыв!
 Сјјөс друг он вушты.
 Сјјө корө
 Міжанлыс збој уҗ...“
 Гусөн ыумдіс,—
 Мыјкө ылаө ыштіс:
 „...Омөл морт ме,
 Тајөс-кө ог вуҗ!..“

Пызан дорө
 Гриша Оләс сувтіс.
 Сјјөс сашкіс
 Уна даслөн сін.
 — Мыј-нө, јортјас,
 Кывјастө ылыштід?!
 Менам сөләм

Местаас оз ін...
 Планын прорыв!
 Ачыс сјјө артміс?
 Сјјөс чужтіс
 Міжан лок, дыш уҗ.
 Міжан пыдди
 Нөкод мөд оз уҗав,
 Он-кө ачыд
 Возыв вөчны куж...
 Кыскасөмын—
 Нөламын кык прөчент.
 Міжан лоі
 Страна возын долг.
 Тајөс сөмын
 Классөвөј враг вөчө!..
 Прорыв јіры—
 Ставлөн ыжыд мог!

* * *

Керка пыщкын
 Пөрыс јөзыс уҗө.
 Кадыс регыд
 Кучкас даскык час.
 Гөрд пеләсөан
 Том јөз уна луҗгө,
 Нала вөліс
 Воіс уҗан кад.

Медөа бөрын
 Клубыс Оләс петіс.
 Вісө сөләм.
 Ошөдөма јур.
 Аслас мөвпнас
 Прорыв пыщкыс петө.
 Сөмын збыльсө
 Бытвө артмө дур...

— Кывзы, Оләс!—
 Анна паніс сорні.
 Гөрд пеләсөан
 Уҗны муниг-моз...

— Вістав. Кывза...
 Мыј-нын көсјан сөрны?..

Төвкөд шувгө
 Пашкыр пожөм, коз...

— Мыјнө сјјі
 Ошөдін те јуртө?
 Мыј он сорніт?

Ярыгін жорт—комсомолец, ударник-тракторист (Час).

Алі петӓ лӓг?..
Алі теныд
Выл мусук-нын сурі?
Вістав, Ӗлук,—
Мыҗыс теныд шог?..

Морӓс бердас
Ӗлӓӓс төпӓдӓс,
Сӓмын сылӓн
Ез-на-тај пет ныв.
Гриша Ӗлӓ
Пыдысаң долыштіс...

Асыс сорні
Возӓ нуӓ ныв:
— Муса Ӗлӓ,
Мыҗнӓ сещӓм жугыл.
Ӗд те он сет
Асыд ӓні ныв,
Текӓд-жӓ ме!
Текӓд-жӓ ме мырыс.
Торҗалӓмным
Сӓмын: зон да ныв.
Јон тракторӓн
Гурҗӓдлан те керҗас.
Бриҗадакӓд
Пӓрлӓдла ме пу.
Сӓҗ-кӓ, тым
Јонасӓ ог торҗав.
Мыҗ-нӓ, Ӗлук,
Җӓк немтор он шу?..

— Муса Hура!
Вывті те мем дона.
Текӓд нылыс
Тані вывті шоч.
Кӓт і менӓ
Радеҗтан зев јона,
Сӓмын сӓҗӓ
Оз вен менсым шог!

— Мыҗыс теныд
Шогӓмынсыӓ тані?
Збыл-кӓ шуны—
Сӓлӓмныд оз зырт!
Уҗыд лӓсыд:—
Тракторӓн пыр таргы,
Серӓд мусӓ,
Бӓрас лыбӓд зык!

— Шуны коккныд.
Вӓчны вывті сӓкыд...
А те, Hура,
Hемтор мӓҗ он тӓд?
Вӓстала-кӓ,
Тенад петас лӓгыд.

— Вістав, Ӗлук,—
Лӓгавны ог мӓд.

— Тӓдан бура,
Мыҗ ме комсомолец.
Сӓмын сылыс
Лакӓста ме туҗ...
Прорыв, прорыв
Менам аслам планын...
— Сӓҗӓ, Ӗлӓ,
Hекытӓ оз туҗ!

Гриша Ӗлӓ
Јурсӓ бара ӓшӓс.
Мӓртӓс сылы
Анналӓн јос кыв.
А-ӓд Ӗлӓлӓн
Мӓкол Анна мусук.
Јанҗӓм јӓрӓ,—
Бара оз пет кыв.

„... Мыҗ-нӓ тајӓ?
Локыс нора нарҗа
Сылы паныд,
Җӓк немтор ог вӓч.
Колӓм во-ӓд
Вӓлі медвоз радын.
Таво бӓжын,
І повҗӓ, кыҗӓ кӓч.
Тырмас, тырмас
Морӓс пыцкын лабны!

Лабынысө,—
Өні абу кад.
Муна өні
Пырыс-пыр гаражө.
Ужө суна,—
Перја аслым рад...“

— Муса, Нура,
Баракад мун,—шојтчы!
Тенад ужыд—
Геројство і чест.
Мыјөн жибжык
Месө теге тани?
Сона аңөј,
Вескыд кывтө сет.
Тадун кезлө
Прөщай, муса нылөј!
Менө корө
Ас дінас збој уж.
Зудјөс кјјас
Войштаісны воча...
Өлө муно,—
Пайыд швачкө төв.

Женөжывисан
Помтөг лымјыс кајө.

Мікол Анна
Сулааө і чөв...

* * *

Пурга пырыс
Тујыс өдва төдчө.

Саргө трактор,—
Торкө војса лөн.
Руд пемыдас
Возө млөз сујөө
Тракторлөн
Кык југыд біа оік.

Өлө бостіс
Вомгорулас оывны:
— Воздаң, воздаң
Вослав стальнөј уж!

Друг пу сажыс
Өві морт сек петіс:
— Сувт-жө, Өлө,
Овныд-кө ен куј!..
Колөм төвбыд
Вылыб јагын ноксін:—
Со кык прөцент
Тыртін асымд план.
Бура, Өлук,
Аслад класслы вөчін.
А тен месан
Гөвнеч ташөм тан!..

Пургыл Анаң
Өллы ружјөс лыјіс.
Пујас костө
Воші лыјөм шы...
Өві здук...
І гөгөр сесса лөнис...

Өві здук...
І тракторлөн јон зрыв.
Јагөј, јагөј,
Морөстырнад горөд.
Өвја кадлы
Лаңтаыны ен сет!

Тракторіст Өл
Оз нін мусө серөд.
Анна воңын
Оз нін нумыс пет.

Өлө, Өлө!
Теныд ыжыд копыр.
Ковтөг кувсін,
Но өинватус оз пет!
Тенчыд ужтө
Нуас том јөз котыр.
Тенчыд посттө
Врајаслы оз сет!

Фото Пельмеговлөн.

Размыслов јортлөн ударнөј бригада сөвтө трактор дод.
(Часса база).

JEЖЫД СТАРЕЧ *)

ЊОБДИНСА ВІТТОР

3 ЕПІЗОДА ПЈЕСА

ЈӖЗ

1. МІТРЕЈ-ДАД—колхозын јуралыс
 2. КУДРІН—безбожник-јачејкаса секретар.
 3. СТЕПАН—
 4. АГНЫ—
- } комсомолчјас
5. ТОРКОВ ІВАН ГРІГОРЈЕВИЧ—колхозса щӖтовод
 6. ІРИНА—колхозчица, (пӖрыс).
 7. МІКУЛАЈ—колхозник-бригадир (ар 45—50)
 8. ПЕТЫР МІКАЈЛӖ—щӖркода олыс крестанин, ар 45—колхозник.
 9. КУЗМА ВАРЛАМ—крестанин, сектант (ар 50).

МЕДВОЗЪДА ЕПІЗОД

НУӖДЫС—(тупкӖса занавес возын) Јортјас! НеважӖн, Ӗви рытын, „ГӖрд луч“ нима колхозын, комсомолчјас да колхозникјас вӖли нуӖдӖны гӖрд пелӖсын сорнӖ ВКП(б) Војвыс Крајкомлыс да Комі Обкомлыс шубӖмјассӖ олӖмӖ пӖртӖм јылыс, кызи бырӖдны прорыв вӖрлезан ужыс да тыртны став плансӖ. Друг секи—зіл-зол. (кылӖ зілк-нитӖм)—ӖшиӖ пыр кодкӖ ізјӖн лыјис.

(ПырӖ сцена вылӖ. Занавес воссӖ).

ВӖчсӖ колхознӖј гӖрд пелӖсын. Кык ӖзӖс—векыда да шужавылын. Векыдвылын 2 ӖшиӖ, Ӗти ӖшиӖнас Ӗтик стеклӖ жугалӖма. Митреј сулалӖ жожын да јурсӖ малалӖ, Степан виӖдӖӖ ӖшинӖд, АгнӖ да Кудрин шемӖс сулалӖны шужа стев-бердын, Ирина пызан улын. Пызан вылын лампа ломтысӖ.

ІРИНА.—Ој, виисны, виисны...

МІТРЕЈ—КодӖс виисны, Ирина?..

ІРИНА—ТенӖ, Митреј, виисны! ТенӖ!

МІТРЕЈ—Збылыс? А ме ег-і тӖдлы. Но, ладнӖ сиз-кӖ, Ирина, он-кӖ пӖрјас...

АГНЫ—Ловја, Митреј дад?

МІТРЕЈ—Ловјанас ескӖ, Агнуша, ловја-на буракӖ-да, а балабӖжӖ, ме чайта, бура ыжыд јӖг четчыштас.

СТЕПАН—ӖшиӖ пыр... Некод оз тыдав, пемыд.

МІТРЕЈ—Те чайтан, Степан, сижӖ видчылены сенӖ пондас?

СТЕПАН—Серт оз, Кудрин јорт! КотӖртлам!

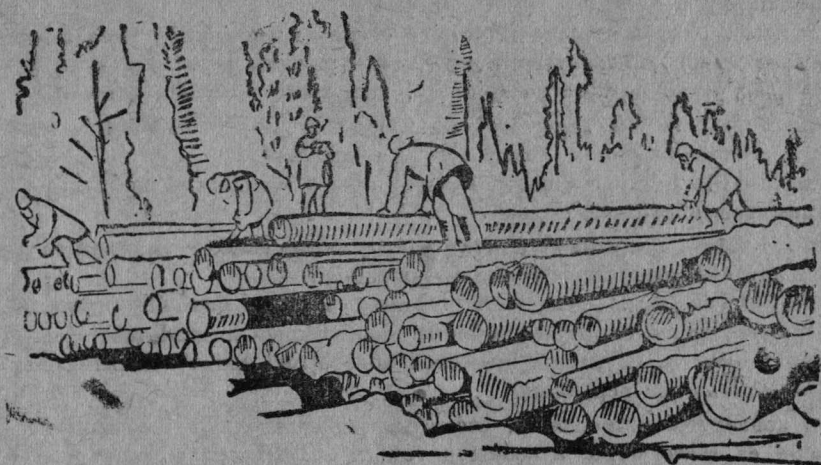
КУДРИН—Вај! Корсам! Кутам!

ІРИНА—Ој, кушӖм страот! Ој, кушӖм страот! (Сажын кылӖ гӖлӖс ТорковлӖни: „Ој-ој-ој, виисны!“)

МІТРЕЈ—ЛантлӖј! ГӖлӖсыс быггӖӖ мијан щӖтӖводлӖн.

*) ТајӖ пјесасӖ лӖбӖдӖма роч вылыс—гр. Градов „Белый старец“ пјеса серты, сӖмын сужетсӖ паскӖдӖма да сужӖма комӖ олӖмыс да ужыс содтӖдторјас.

Њобд. Віттор.

Чуим вӧрпунктын бумжитӧны кер („Гӧрд Октабр“ бригада).

АГҢЫ—Сылӧн і ем.

ІРИНА—Віисны! Ој, јешщӧ ӧвӧкӧс віисны!

МІТРЕЈ—Вывті тај ӧдјӧн те, Ірина, јӧзсӧ гуалан. Нолтӧ вај, пет сетые, пызан увчыс да кӧ-
тӧдышт кущӧмкӧ рузумтор, јурӧс лоӧ кӧртыштны.

ІРИНА—Ок-ок-ок, пета-нын, пета, Мітреј! (Сајын гӧлдӧсјас:

ТОРКОВЛӦН: „Ој-ој! Вокјасӧј!“

КУДРИНЛӦН: „Нинӧм, Иван Грігорјевіч, справітчан“).

АГҢЫ—Со, татчӧ пыртӧны Торковтӧ. Ојгӧ.

МІТРЕЈ—Но ојгӧ-кӧ,—ловја на сізкӧ... Но-о, Иван Грігорјевіч, ӧвӧ местаӧ, тыдалӧ, веокалӧ-
ма, менлы—моз-жӧ? Коді-нӧ тенӧ гӧсчӧтӧдіс?

ТОРКОВ: Ој, ог тӧд, Мітреј Семенӧвӧч.

МІТРЕЈ: Но-но, нинӧмтор—гӧтрастӧчыд бурдас. А кызі-нӧ вӧлі делӧмыс?

ТОРКОВ—Ок, ватор вајыштӧј!.. Ме вӧлі правленьӧб муна... Віӧда-да, Гріша завор дорыш
кодкӧ суалӧ—јежыд, ӧдва і тӧдчӧ.

МІТРЕЈ—Кущӧм јежыд.

ТОРКОВ—Старік кущӧмкӧ... тӧдтӧм... Тошкыс зев куз... ачыс ставнас јежыд... Туј вылӧ
сееса петіс...

ІРИНА—Ој, кущӧм страст!

ТОРКОВ—Ме сылы і шуа: Мыј, міса, теныд колӧ, кущӧм те морт?.. А сіјӧ кісӧ лептас
друг да менӧ кыз кашкӧптас јурӧ!..

МІТРЕЈ—Ізјӧн алі мыјӧн?

ТОРКОВ—Кіас нинӧм ез вӧв, а јурӧ сещӧма зенгіс..

МІТРЕЈ—Гемтор ог гӧгӧрво! А менӧ-нӧ мыјӧн жвакнӧтісны. Нолтӧ, корлӧј!

КУДРИН—Со мыјӧн, Мітреј дад. Адзан, мыј ыжда із... Часлы, кущӧмкӧ кабала кӧрталӧма
татчӧ-дај.

МІТРЕЈ—Нолтӧ, вајлы меным. да-а, поводнӧј снарадчыс. Јурлӧј-кӧ менам слабжык вӧлі,
Ірина ескӧ збылыс сек покојнікасіс... Но-о, тани зонь посланнӧ... Печатнӧј ногӧв
гіжӧма. Нолтӧ, Кудрін јорт, лыдды горажыка (остӧ).

КУДРИН—(лыдды) „Тіјанлы, безбожнӧјқаслы, јеревӧқаслы, менӧым велӧдӧмӧс паздӧдӧмыс-
да грека колхозӧ вӧјӧмыс ыста анафема да вечнӧј мука!“

ІРИНА—Ој, кущӧм страст!

МІТРЕЈ—да, нічечӧ чӧлӧмбытчыс! Божественнӧј! Но-вај воӧд лыдды.

КУДРИН—(лыдды). „Сета тіјанлы срок кык вежон, коді сы-кості оз пет колхозыс да коді
оз ӧткажітчы безбожнӧј госуларстволы отсаӧмыс—најӧ вылӧ ыста вечнӧј
наказаннӧ“.

ІРИНА—Ој, вечиој!

КУДРИН—(лыџџџ). „Торја чорыда пѣкарајта сешџм грешникјасџс—колхозникјасџс да богохульникјасџс, кодјас кутасны вѣрлеџиџн ужавны мијан рџд куџа лџсџџм пражник-лунјасџ, кыџи: рождество христово, крещениџ христово, сретениџ христово“...

МИТРЕЈ—(торкиџ моз). А уна „христово“—жџ трасичаџд, кодкџ нырџма! Кымын сурс кубометр вѣр ковмас торјџџны, зонмџ!.. Но но, лыџџџ!

КУДРИН—(лыџџџ) „...христово... сесоа великџ пост возвылын—сыропустнџ везон-чџж, кыџи грекјасыс пѣкајитчан везон“.

МИТРЕЈ—(торкџ) Абу „пѣкајитчан“ а катајтчан, гулајтан везон—„маслеџича кривова“. Мыла-нџ абу сџи гџжџма?... Куџ нџ посланиџыс?

КУДРИН—Абу-нын (лыџџџ). „Медым ти ескинныџ менсым ісвиннџ кывјасџс да тџџинныџ асыныџ грека олџмнытџ, мџџџда тџјанџ асым праведникџс—жеџыџ старечџс. Мед сџџ тџјанџ асла суднас мыџдас і пѣкарајтас! Амин!“.. Кырымалџма: „Бог саваоп“.. (Комсомолечјас бераџџны).

МИТРЕЈ—Сџ, конверттџг-ны маркатџг, вескыџа небесаџн ізџн і шџопкыџис.

КУДРИН—да џџ ез кытџџ-сурџ, а вескыџа теныџ балабџџад тоџкыџис.

ГџЕПАН—Точнџ адрес-сертџ вескаліс.

МИТРЕЈ—Сџ! ѐни, ребјата, вајџ неуна та јылыс тџлкујтыштамџ!

ТОРКОВ—Ој, дојмџ! Јурџ дојмџ!

МИТРЕЈ—Со-џџ, Иван Григорјевич, куџџм страшнџ мијанын џвныџ! Те вот џџи везон-на і служитан, а постраџјтин-нын робџџџ класс џелџ вџсна... дојмџ, шуан?

ТОРКОВ—Нынџм, бурдас... ѐни бытџ кокниџџык-нын.

МИТРЕЈ—Мед ескџ ен пышјы кџџ те мијаныс. Бур џџџоводтџг мијанлы џни—капут, кыџ шуласны.

ТОРКОВ—Ог, ог пышјы. Нароснџ ог пышјы. Менџ таџџм куртчасџџинаџ он повџџџ!

ГџЕПАН—Вернџ!

ТОРКОВ—Ме кута џтсасны тџјанлы, кытџџџ огџ аџџџ лок куліганјасџс. Ме налы петкџџла пуж!

КУДРИН—Те, Иван Григорјевич, гџџы безбожнџџ да џтвылыс і пондам сени џејствуйтны.

ТОРКОВ—Гџџа, нимкод-пырыс гџџа. Тџлкџ мыјџн сџџ менџ лџсыштџ таџџмасџ? ѐџ із-ни, палич-ни нинџм ез вџв кџас, а куџџџа џенгіс јурџ!..

МИТРЕЈ—Јџгыс ыџыџ? Нолатџ ме видла. (кџсџџ видлыны).

ТОРКОВ—(џз лез) Ој, ен вџрџџ. Митреј Семенович,—дојмџ!

МИТРЕЈ—џерт, дојмас... А портпелыџ тенаџ кыџ-жџ, Иван Григорјевич.

ТОРКОВ—Пызан-ни шкап оз ігнас-да, пыр сџрыс лџџ новлџџыны став џеласџ.

МИТРЕЈ—Но, час, лџсџџдам томанјас пызанјасџ і шкапјасџ. Збылыс-џџ, џџџа џелџјас оз поџ колны јџгантџг... Сџ, ребјата, џелаыс, ме ногџн, таџџм: ти тџџанныџ, арнас мијан колхозлы сетісны ортча сџктса сџктантјаслыс визјасџџ.

КУДРИН—Став сџктантјасыс—кулакјас.

МИТРЕЈ—Вернџ, Кудрин јорт. Сџџкџ поџџ гџџџрвоны, мијанџс конјавны кутасны сымл доџџан; џни аоныџ аџџаныџ: кык јурын кык јџџ, да тајџ гџжџџыс сетџџ нџшта соџтџџ. Тајџ, џерт-на, кыџ шуласны, џџріџјасыс, а вотџсыс воџын-на.

ТОРКОВ—Но, ми вотџсыслы ог лезџ кџџмыныс!

МИТРЕЈ—Вот сени і став џелџыс, Иван Григорјевич. ѐни боџтам тајџ пџмџсџ. Гџжџма печатнџџ шыпасјасџџн, мед некџџ ез тџџ кырымсџрсџ... Ме ог тџџ, код вылџ верман і ду-мајтны?

ГџЕПАН—Кыџ џкота, а ме наперво асланым јџџ-пџыс некџџ вылџ-жџ ог думајт-а.

КУДРИН—Ме сџџ-жџ!

АГНИ—Ме ог-жџ-і!

ТОРКОВ—А ме тани выл морт-на да, некџџџс ог тџџ.

МИТРЕЈ—да і ме, мџса, некџџ вылџ ог куж шуны, гџџысыс абу колџма асыс кџсџ-а... Ме ногџн, ребјата, колџ бурџыка визџџны есџџ сџктантјасџџ, кыјџџны,—џз-џ мыјкџ мытчыс насаџ. Сџмын кыџи? Мијанлы, парвџечјаслы да комсомолечјаслы, џерт, на берџџ сџџџџчыны некыџ оз поџ—пыр і тџџасны.

ТОРКОВ—Колџкџ, ме боџџа, Митреј Семенович. Ме выл морт-на тани, некџџ оз тџџ. Збы-лыс, меным меда кџвыс.

Кавишщö вылын.

МИТРЕЈ—Сиз ескö кöт, шуам, да-öд сектантјасыд—вывти зусöс. На-динö он-на другöн и те вермы сужыны. Колö асланым јöз-пышкыс: кодеурöлөн емöс и рöднэјас сектант-јас-пöвсас... Час, гашкö удајтчас... (пырö Мikuлај) О, Мikuлај Трöпимöвич локтö. Лок, лок, бригадир-ударник! Мижан гани сещöм делöјас вöчöсны!

МИКУЛАЈ—да-и мижан емöс делöјас, Митреј.

МИТРЕЈ—Кушöм сещöм делöјас тижан?

МИКУЛАЈ—Сикт куза ојгöны—лöвтöны.

МИТРЕЈ—Мыј-нö лои?

МИКУЛАЈ—Господ саваопсаң писмöјас воöмаöс—зев уналы öтпырjö, щöщ и меным вичмöма господлөн... Со!

КУДРИН—Нолтö, петкöдлы меным, Мikuлај-фад... Теныд кöт поштаöн воöма. Со, маркаа и печата.., печатыс мижан районса. А вот Митреј-фадлы воис мöдногөн.

МИКУЛАЈ—Теныд-нö, Митреј, воис-жö?

МИТРЕЈ—Воис, другö, сöмын меным вескыда небесааныс, сынöд-пыр уoi, со етатчö—балабöжö. Экстреннöј пошта!

КУДРИН—Сы öдjөн, ме чајта, и радио-гы оз ветлы.

МИКУЛАЈ—Аттö, гадјас, мыј думайтöмаöс! А бабajас лöвтны кутисны, унаöн веритöны. Ме-пола, мед ескö на-бöрса мужикјас щöщ ез пондыны... торја-нин мед ескö вöрлезан ужным ез торкыс: öд, тöдан, мыј сöрöмаöс трасичajасыд сы-јылыс. Вермасны празник-кежло гортö петны. Ме котöрөн тижанö и локти сесза. Колö пырыо-пыр жö мыјкö вöчны—корены лöж „саваопјасö“ да чорыда мыждыны! Аттö, гадинајас! дерт, тајö кулакјаслөн ужыс.

МИТРЕЈ—Кулакјаслөн да сектантјаслөн, Мikuлај! Вај-жö те, Кудрин jорт, мобилујт став безбожнöј ячејкатö да ајда—керкаыс-керкаö! Виставлöј, ердö петкöдöј, серавлöј да менам балабöж-јылыс енö вунöдöј!.. На, боот щöщ и тајö небеснöј из-тöнечсö.

ТОРКОВ—дај менoым балабöжöс щöщ казтыштöј!

МИТРЕЈ—Тенад балабöж-јылыс нинöм оз ков виставны. Менам-öд со мыјыс дојмис—из, му-вывса сера из, некушöм чудеса тан абу. А тенад балабöжыд мыјыс дојмис—не-код оз тöд. Тајö покуссö кытчöз огö тöдмалö, сы-јылыс нинöм на болгыны. Но—ајда, мунамöј! А тенад бригадыд, Мikuлај, кычi вичöдö тајö делö вылас?

МИКУЛАЈ—Менам бригада? Кыз шуны. Унжыкыс-öд олöма јöз сени, јен грекыд полöмныс налөн абу-на зев ылын. Мышку-сајаныс-на. Колан во-на вичкöб ветлываисны.

МИТРЕЈ—да, омекнѣтѣмаѡс, траѣчајасыд, кушѡм боксаѡн мѣжанѡс коккѣдѣжык конѣштны—Но ладѣѡ! Нырјасыгѡ, јортјас, енѡ ѡшѡдѡј! Кулакјас кавшаѡмлы паныд мед вѡл мѣжан пролетарскѡј суслуи да дѣсцѣлина! Мунаѡј!

УНАѡН: Муна! (Муноны. Колѡны Ірина да Торков. Ічѡѣк кост).

ІРИНА—Но, ставныс мунисны, кыкѡн теа-меа і колѣм, Иван Грѣгорјевѣч.

ТОРКОВ—Те нѡ полан алі мыј, Ірина ѡт?

ІРИНА—Кыз нѡ он пов еташѡм страѣтјасѡы! Ме ѡд мыј, пѡрыс, пемыд нывбаба. Те ескѡ со і велѡдѡм морт да, кор небеснѡј гымнѡвѣрыд косыштіс јурад, небѡс шѡщ секі горѡдѣн.

ТОРКОВ—да ѡд чудесакоѡ ѡк! Нынѡм, ѡкушѡм ѡружѡ кѣас ез вѡв старечыслѡн, а бытѡѡ гѣраѡн швачкѣс јурѡ.

ІРИНА—Гѣжѡдас-тај шуѡма: мед-пѡ судѣтас і пѡкарајтас.

ТОРКОВ—Менѡ нѡ мыыс пѡкарајтныс? Ме ѡд меѡсѡм морт, служашѡј. Но мед-нѡ, шуам, тенѡ пѡкарајтас!

ІРИНА—(повѡѡмѡн) Ој-ој! Мыј-нѡ те? Ёпу, ёпу, ёпу! Мед тенѣд ѡпун четчыштас кывјад!

ТОРКОВ—да те ачыд мѡвпышт, Ірина-ѡт: ме ескѡ, шуам, і ог верѣт та вылѡ, а вѣѡдлыны-кѡ јенла-дорсаѡ, мыј секі артмѡ? Те пѡрыс-коѡ нывбаба-нын,—тенѣд ескѡ колѡ думажтны мѡдар југѣд јылыс, а те, со, колхозын. Пісѡѡс мыј гѣжѡма саваопыд, кѡдѣ пѡ кык вѡжѡнја срокѡн оз пет колхозыс, налы-пѡ ыста анафема-проклат да вечнѡј мѡка.

ІРИНА—О, господѡј! Муна ме, пѡта татыс! да кызѣ петан? Жал кызкѡ еновтныс скѡѡинасѡ,—ме ѡд тани скѡтничамн? Кѡдѣ-нѡ метѡг сѡсѡа кукаѡнјасѡ кутас дѡѡѡрѣтны? Куш тавѡсаыс ѡд 18 душ.

ТОРКОВ—дај сбылыс тенад олѡмыд, Ірина-ѡт, абу зев гажа... Но, час-жѡ і ме сѡсѡа муна.

ІРИНА—Кытѡ-нѡ муна? Он-ѡмѡј пов јѡжыд старечысѣд? Уѡ-нын тани...

ТОРКОВ—Ог уѡ, пѡтераѡ муна. Ѳнѣ старечысѣд нынѡм-нын повныд, сы-мындаѡн мунисны сѣјѡс кутны да. Бура дыр ветласы, ѡерт.

ІРИНА—Ок ѡд, зѡѡјѡс да крабрѡјѡс мѣжан! Гѡтовѡс кѡѡ господѣдкѡд тышкасны.

ТОРКОВ—Сѣзѣ, і колѡ ѡнѣја дырѣј овны! Но, прѡшѡдајтлы, Ірина-ѡт!

ІРИНА—Прѡшѡдај-но, с бѡгом! (Торков муно. Костор). Но, ѡк ѡтнамѡн колѣ? Ок-ок-ок! Кытѡ кѡѡ ен ѡебыс—колхозѡ кѡѡ, вѡрѡ кѡѡ,—а јенмыд быдлаѡ-жѡ-нын адѡас. Мѣ тани ужалѣгад јентѡ вунѡдны-нын кулѣм, а сѣјѡ, со, асѡ і петкѡдліс бара... Гашкѡ, сбылыс, кѡдкѡ нарѡснѡ сѣз вѡчѣс-да? Ез-жѡ ѡд. Со, Иван Грѣгорјевѣчыд-ѡд безбожнѣк жѡ, а старечтѡ аслас ѡннас адѡылѡма. Бара-жѡ сѡсѡа ѡкушѡм ѡружѡ абу вѡлѡма, а кучкѡма. Со, кушѡм сѣјѡ господѡ саваопыд! Ме-кѡ паныѡѡі старечыдкѡд да јѡшѡд-кѡ кучкѣс,—мѡста вылам ескѡ і кулѣ. Ок, прѡсѡатаја бѡ-горѡѡѡца, кушѡм страѣтныс, кушѡм страѣтныс, (четѡѡ). Но, кѡдкѡ, кылѡ, лѡктѡ-нын.. (Ѳѡѡс воѡсѡ, мытчысѡ јѡжыд стареч. Ірина лѡк горшѡн друг горѡдѡ). Ој (Усѡ жѡжас).

СТАРЕЧ—(кѣсѡ лептѡ вывлян да зев кыз пѡрыс гѡлѡсѡн шуѡ): А-на-фе-ма!

ІРИНА—Ој господѡј! Сѡтѡј старечѡј, ен менѡ вѣ! Жалѣт пѡрыс старукаѡс! Сѡт, ѡват, ѡват! (Стареч бѡр петѡ, ѡѡѡс пѡдлалѡ). Амѣнѡј, амѣнѡј!

ЗАНАВЕС.

Мѡд ЕПІЗОд

НУѡДЫГ—(тупкѡса занавес воѡын) Јортјас! Классѡвѡј врагјас—кулакјас, попјас, сектантјас—быѡсама ногѡн зѣлѡны торквы мѣжанлыс сѡтсѣализм течам уж. Најѡ зев мудѡрѡс, сусѡѡ да најанѡс.—Лѡк ужнысѡ вѡѡѡны кытысаѡн толкѡ поѡѡ, кытѣ мѣжан слаб-жык мѡста—сетѡ ме јѡна і вѣѡдѡны кучкымы. Тѣ ѡнѣ тѡданнѣд-нын, кызѣ најѡ кѡсѡѡны кѣтны „Гѡрд луч“ колхоз:—саваѡп-нѣмеѡн ысталѡмаѡс колхознѣкјаслы гѣжѡдјас, кѣмѡѡтѣѡны, грѡѡѣтѡны вечнѡј мукаѡн да анафемаѡн јѡрѡны. ѡерт, ѡкушѡм чудеса некѡн абу, абу і тани чудеса. Сѡмын-ѡд мѣжан колхознѣкјас-костын емѡс-на пемыд јѡз, кѡдјаслѡн ез-на вун важыс, торја-нын рѡлѣгѣја. Сы вылѡ тани классѡвѡј врагјас і ѡнѡны. Парѡѣнѡј, комсомѡлскѡј да безбожнѡј јачѣкајаслы,

став колхознōй активлы колō нуōдны сиктса ужалыс-пōвсын ыжыд полїтико-массōвōй уж. Сесса колō сува визōдны став олōм гōгōрыс, мед ескō клас-сōвōй враг ез вермы некытчō оуҗеныны. „Гōрд луч“ колхозса актив ови кутчыс тажō ужас. Саваплōн пїсмōыс шығōдїс став колхозсō, кыпōдїс кок жылō. Актив гōгōрвō—танї классōвōй враглōн лок ужыс, а код сурō веритōны, чажтōны збылōн да гōтовōс еновтчыны сотсиалистическōй ужыс.

Јортјас! Сува визōдōй гōгōрбок. Классōвōй враг ловја-на! (Пырō сцена вылō. Занавес воссō).

Вōчō ывла ывлын, колхоз правленнō дорын. Вескыдывлас тьдалō кїлчō-ōзс, шуҗавылас—сарај-ōзс да звōз. Кїлчō дорын сулалōны: Мїтреј, Степан да Торков. Рытјадор.

МІТРЕЈ—Тавој дежурїтны өчередыс тїјан, Степан да Иван Фрігорјевич. Сува визōдōй! Жежыд старечыд-кō вермō изјасн јурпидсō клонōдны, вермас-ōд і овмōстō шынјыв лептыны.

СТЕПАН—Вїзам, Мїтреј-дад!

ТОРКОВ—Ен сумневајтчы, Мїтреј Семеновїч, өн огō лапнїтō весїг—визōдны пондам. Степан-скōтиōй двор-гōгōр, а ме танї, правленнō дорас понда дежурїтны.

МІТРЕЈ—Ладнō! Локтō, ветламōй, ме тїјанлы оружїō оҗта. (мунōны бокō).

ІРИНА—(локтō, кїас бура ыжыд јокмыл. Пукоō кїлчō пос ывлō). Некор-нїн немōн сесса аслам грекыс ог мынаы. О, господї помїлуј!

МІКАЈЛō—(локтō мōдарсан). Кытчō-нїн Ірина вōткаыс мōдōма та-ыжда јокмылас? Кытчō-нō? Ылōз-ō?

ІРИНА—Ылōсō меным некытчō мунныс, Мїкајлō. Ныв ордō мōдōдчї, гашкō-ōд прїмитас-жō кықкō. А танї ме сесса абу олыо.

МІКАЈЛō—Мыннō сїз? Алї грекыс полая?

ІРИНА—Кызї-нō пōрысō-немō он пов.

МІКАЈЛō—Вїсталōны, теныд-пō петкōдчылōма-жō?

ІРИНА—Старечыд? Ок, петкōдчыліс тōрыт рыт.

МІКАЈЛō—А талун луншōр-гōгōр петкōдчїс мїјанлы (пукоō ортчōн).

ІРИНА—Збыл?

Фото Пелмеговлōн.

Час тракторнōй базын Лыјуров јартлōн бригада ремонтїрујтō трактор.

МИКАЈЛӨ—Збыл, збыл, Ірина-тётка. Мі кык бригада—16 морт—лөөдчам вөлі талуи вөр-лезны кајны—турун сөвтам вөлі сарај-дорын. Виқодлим-да, старечыд сулалө зик мијан-динын. Муртса ставным егө пласт уоо сетчө. Сижө кісө друг лептіс, а мі садтөг котөрөн гортө пышјім... Сижө сесса ез і ло вөрө кајөм.

ІРИНА—Кушөм-нын вөрө кајөм, со баушкө! Кызкө јешчө асныд избавітчөмныд—абу виөма. Од кіас некушөм оружјө абу, а зев јона кучкө. Төрыт мијан шөтоводлыс, Иван Григорјевичлыс, муртса став јурлысө абу жугөдөма... Сы бөрті і меным петкөд-чыліс.

МИКАЈЛӨ—А тенө ез кучкы?

ІРИНА—Ез, жалітіс пөрчы старукаөс, кевмысі-да. Кучкіс-кө-өд, ме тани ег-нын і вөв ескө талуи,—места вылам-жө і кулі.

МИКАЈЛӨ—Јона-жө страшнөј, көнкө, ачыс?

ІРИНА—Јежыд старечыд? Абу ескө сещөм јона страшнөј, да зев скөр бытөвө. Ачыс зик јежыд, ус-тошкыс зор,—вескыд лымкоф. А кор кісө лептіс да шуис кыз гөлө-сөн: анафема!—секі вот і страшнөј вөлі!

МИКАЈЛӨ—Микөла угофниклаң алі кодлаң мунө?

ІРИНА—Ог куж виставныс: сінјасыс бытөвө Микөлалөн-коф, а тошкыс—Ілла-пророклаң мунө, ачыс зик господ саваоп-коф. Ачыд-өмөј ен примевит адзылігад?

МИКАЈЛӨ—Примевіті, ферт, да јуаа текомд јешчө, абу-ө миса мөд стареч. Сещөм і ем, кыз висталан, зик сещөм.

ІРИНА—Мыј-вө те, Микајлө, думајтан сы-јылыс? Мыј лоө?

МИКАЈЛӨ—Ме мыј думајта? Гм... Комсомолечјас шуөны, сижө-пө, і саваопсаң гижөдыд-і, ставыс кулакјаслөн покус, некушөм чүфеса-пө сен абу. А ме ногөн, со кыз шонді-кө, шуам, петас рытывывисаң да летчас асывывылө,—мыј сижө лоө?

ІРИНА—Чөв, чөв!.. Секі-өд му вежөм-нын воас.

МИКАЈЛӨ—Сижө-өд і ем. Мијан ногөн-кө, сижө лоө чүфесабыс—чүфеса, а комсомолечјас і се-кі, ферт, кутасны шуны: тајө-пө кулакјаслөн фокус.

ІРИНА—Збыл шуасы, Микајлө, збыл!

МИКАЈЛӨ—Непривышнө кызкө, Ірина, мијанлы јентөгыд овныс. Ассө мијанлы оз петкөдлы-да, мі сижөс і вунөдам. Огитор да мөдтор, тријер да трактор, бригада да ужлун, собраннөјјас да докладјас, вөрлежөм да ордјыоом, кино да радио. Вывтү шума олөмным мијан лоіс. Шумыс ставсө вевтөвө, весіг јенмыдлыс гөлөссө он кыв. Ме ачымөс көв боота, ас-јылыс вистала: бөрја вонас—во гөгөр чөжөн гашкө кујим пернапас чөвтлі, сесса і ег. Но зато госпофыд скөрмас кор да чорыда горөдас—секі і каңалан, секі небос өтпырјө зок төлыс-вест, лібө быдса во-вест пасјаған да јурбітан.

ІРИНА—Ок-ок-ок, весоыда висталан, Микајлө. Петны колө колхозоыд, зикөч тани грекө вөјан.

МИКАЈЛӨ—Сижөн і локтөм. Собраннө-пө лоө-да, ферт, сені шөщ і мијанлыс шыөдчөмны-мөс кутасы вөдлавы—өтпырјө 16 овмөс петам, өнтај луннас гижөдсө сетлім. Мед көч ставыс пропафитас, асланым ловным донажык-на!

ІРИНА—Ме-тај, со, петі-а. Но, муна сесса нөжјөнөк. Прөщай, Микајлө!

АГНЫ—(котөрөн локтө) Ірина тётка! Те тани вөлөмыд, а ме быдлаыс-нын тенө короі. Лок, вај, ветлам скөтнөј дворө: есјө јежыд јура бычुकыд ынөм оз өөј, пыр-өтарө баксө.

ІРИНА—Тіјан бычукјасөч өні менам некушөм делө абу, аслам лов вөсна колө думыштыи, Агні... Гашкө јуаныс көчыд?

АГНЫ—Шоныд, сіз мыјкө лоөма-да, зев нора-пырыс баксө. Ветлам, Ірина төт!

ІРИНА—Мед-нө і баксас, колөкө... Тіјан бычукјас-вөсна гашкө меным ковмас біын сотчы-ны-да, вечнөј мука примітны... Мыј-нө ськөд лоі?

АГНЫ—Ме чајта-да гажтөмтчө сижө тейс, Ірина төт, лунтыр-нын-өд тенө ез адзыв.

ІРИНА—Гажтөмтчө? Ок, те, зөлөтөј бычукөј менам! Ыжыд-ө ескө кывтөмпемөс, дај сижө гөгөрвоө... Ме өд зик ставнысасы мамкоф вөвлі... Ок-ок-ок, мыјдта грекыс! Но, ветлам-инө, медбөрјаыс көч виқөдла... (Ірина да Агні мунөны).

МИКАЈЛӨ—(өтнас). Кыскө старукатө скөфина-дорад. Мөдарө-кө шуны, кызі-нө оз кыскы—во куим-кымын-нын олө колхозад-да, велалөма. Грексыд полө, дај быч-пыид сы-лы жал... (косттор) Но, Кузма Варлам локтө. Мыј-нын татыс корөө сектантыс-а? Алі-нө пөдліиннө...

ВАРЛАМ—(локтö). Віза олан, крiстос нiм куза. Мiкајлö Петрöвич!

МIКАЈЛÖ—Ачыд, Варлаам Кузмич, олан, вылан! Кушöм тöв-нiн тенö вайöдис татчö, мiјан безбожнöј позјас?

ВАРЛАМ—Могөн локтi тiјан председателныд-дiнöз. Кытыс-нö ме сiјöс адза?

МIКАЈЛÖ—Код тöдас, көнi сiјö ветлö. Рөгид вот собраннö заводiтчас, дај ачыс локтас... Кывлiн, Варлаам Кузмич, мыј мiјанын вöчöб?

ВАРЛАМ—Кывлi, крiстос нiм-куза, кывлi.

МIКАЈЛÖ—Мыј-нö те сыжылыс шуан?

ВАРЛАМ—Нiнöм ог шу.

МIКАЈЛÖ—Кыз-нö сiзи?

ВАРЛАМ—Сiзи... Мi-öд, Мiкајлö Петрöвич, олам крiстос нiм куза. Мi—кулакјас, сөктант-јас. Сешöм делöјас жылыс-нö позö мiјанлы мыјкö шуны? Мi огö шыазö, чöв олам.

МIКАЈЛÖ—Поланыд сiзкö?

ВАРЛАМ—Мi, Мiкајлö Петрöвич, öбиторјыс сöмын полам—господ лöгазöмыс, крiстос нiм куза.

МIКАЈЛÖ—А-öд тiјан вылö шуöны. Тiјанöс чajtöны. Збыл! Тажö-пö сөктантјас ужалöны лöгалöм кузаныс. Налыс-пö визјассö колхозö бөстiсны-да, көсöнны-пö зiкöз путкылтны, ужсö ордöны.

ВАРЛАМ—Тöдa, кывöө öд, крiстос нiм-куза.

МIКАЈЛÖ—Тöдан кө-нö, мыј сөсa он... есiјö... прöвестуйт?

ВАРЛАМ—(кыпыда). Кор мiјанлыс господнымöс, Исус хрiстоснымöс распiнајтiсны, быднoгыс смекајтiсны сы вылын—вiдiсны, öблаваiсны, нöјтiсны. А сiјö-öд, Мiкајлö Петрöвич, ез протестуйтлы. Сiјö небесаö ытiс кевмысöм: „господöј-пö, прöсвiт вайöс—оз-пö тöдны, мыј вöчöны.“ Со кызi, Мiкајлö Петрöвич. А вескыда-кö шуны, слаб муыввса iзöыд. Мi протестуйтны огö кутö, а мыј мi нiнöмыс абу мыжабс—сiјöс доказитам, крiстос нiм куза!.. Часлы, со щöтоводыс локтö, сылыс жуала, көнi председателыс.

ТОРКОВ—(тыдовтчö, сөсa бергöдчылöмөн горöдö бөкö:) Еј, Стөпан jорт! Те зарадiтныд ен вунöд.

СТӨПАНА—(ылысаң) Ог! (Торков матыотчö кiлчö-дорö, кiас револьвер).

МIКАЈЛÖ—Он-ö нiн лöбöдчы те, Иван Георгијевич, лөворверыд господ саваоптö лыжым-а? Смотрi, ен бөкö лыј.

ТОРКОВ—Ен пов, кузам вескыда вiшкыны.

ВАРЛАМ—Ме ескö председателтö вiдчыса-да.

ТОРКОВ—Рөгид локтас, ачыд-нö кытыс?

ВАРЛАМ—Матыс, ортча деревнаыс.

ТОРКОВ—А кушöм делöөн?

ВАРЛАМ—Сы жылыс ме ачим вiстала председател jортлы.

ТОРКОВ—Сiз! Ладнö! (Сöлöмсаныс, сöмын оз лөг пырыс) Вiдчысöј, воам-на i тiјанöз! Öд, зонмö, мыј думайтмадe! Тащöм делöјасынд оз малыштны jурöдныд! Колхозлыс уж торкны көсöнны, вöрлөзöм ордöны, ставсö путкылтны! Колхозникјасöс повöд-ланныд, дасквайт морт сөгiсны-нiн шыöдчöм бөр петны колхозыс. Сiјö-i визöд, мед зiкöз оз кiстны колхозсö.

МИТРЕЈ—(Торков сорнитöн нöжiөнiк локтö, кывлö став сорнысö. Торков сiјöс оз адзы). Те тажнö. Торков jорт, мыјкö лишнöј сорнитан.

ТОРКОВ—Но, Митрöј Семенович вөлöма, ег i кывлы локтöмтö... да, кызi-нö сөсa, председател jорт, тажöјаскөд? Нiнöм чеченiтчыныс! Ог вермы терпiтны лөг, петö!

МИТРЕЈ—(Торковлы). Адза. Но, мун сөсa аслад уж вылö. (Торков пырö кiлчöдöд). (Варлаамлы) А те мыј вiсталан?

ВАРЛАМ—Ме те дiнö могөн, председател jорт!

МИТРЕЈ—Те ортча сiктыс, сөктант Варлаам?

ВАРЛАМ—Сiз-таж тi нiмтанныд мiјанöс, а мi ескö јевангеллö сөрви олыс хрiстiанинјас-да. Олам бура—хрiстос нiм-куза.

МИТРЕЈ—Но, мыј вiсталан?

ВАРЛАМ—Мiјан община мевö уполномочитiс вiставны тiјанлы со мыј-жылыс: тiјан-пö тани вöчöбны кушöмкö тöдманвы вермытöм торјас.

МИТРЕЈ—Некушом сещомтор ез овалы. Ми ставсө төдмалам, ен төждыс.

ВАРЛАМ—Но-öd öнөң абу-на төдмаломныйд. Мижанөң кывсис, ставсыс-пө сыыс ті, дај мукөбө мижан врајтас, мыжаланныд мижавөс.

МИТРЕЈ—Вернө!

ВАРЛАМ—Вот община і шуис корны, мед ті доктінныд мижанө да виқөдінныд, мыјкө сещомтор ми вөчам али огө. Ми аоным асвыланым пуктам кујим лун кежлө арест: нөбөи морт лунын ни војын өиктыс некытчө оз пет. Индөј стөрөжтасөс, проварајтөј жөзөс керкаыс-керкаө ветлаөдломөн. Кыјөдөј мижанөс, кыз тіжанлы окота.

МИТРЕЈ—Нинөмла, оз ков.

ВАРЛАМ—да мижанлы колө. Ми көсјам, мед мижавылыс мыж вөчөм чај төмсө вөлі шыбытөма

МИТРЕЈ—Сы вылө ті верманныд мөд туј короны, а мижанлы некор нокобыныс тіжанкөд! да і нинөмла: регыд ставсө лоө төдмалөма і виоталөма. Секи вот-і виқөдлам веоскыда ми тіжанөс мыжалим али егөј.

ВАРЛАМ—да ми көсјам оправдајтчыны...

МИТРЕЈ—Горчитны нинөм сөсөа, шан... Еј, локтөј собраннө вылө! Пырам, Микајлө Петрөвич!
(Пырө килчөөд)

МИКАЈЛӨ—Ҷик пыр локта...

(Кост)

ВАРЛАМ—Адзымш, Микајлө Петрөвич? Сізі-і виотав быдөнныс: ми со көсјам ас вылыс шыбытны Ҷик прөстасыс мыжалөмө, а мижанлы тупкөны сы вылө тујсө, оз лезны... Ми-өд, Микајлө Петрөвич, пыр бурөн көсјам овны, христос ним куға, а кыз-нө сөсөа бурөннас?..

МИКАЈЛӨ—Мыј нин сөсөа шуан—тыдалө ставыс.

ВАРЛАМ—Сөсөа быдтор мижанлыс пычкөны: јөвтө і, јајтө-і, а кыс бостан? Вијаснымөс мырөдөсны антикритјасыд-а... Вөрлөзны мырөдөи ыстөны-і. Код-нө табөрын вөрө петас?... Мижан община оз пет наперво-а, көв мед мыј вөчасны, кристос ним куға!.. Те-нө, Микајлө Петрөвич, колхозас на жө век?

МИКАЈЛӨ—Абу код-нын: сетим зајавленнө, көсјам өтпырјө дасквајт көзәјство петны... Талун вөлі вөрө көсјам қажы, да егө жө вөрзөдчө... Есіјө... мед аоныс ужаласын!

ВАРЛАМ—Бур делө. Микајлө Петрөвич, думајтөмныд, кристос ним куға, зев бур!.. Нө прөшщәјтлы да мижанөс видавлы, пыравлы!

МИКАЈЛӨ—Пырала. Бур морт ордө поңө і вольвыны!.. (Косттор). Мыјла ташөмасө-і өбөдөтөны тәјтасөс? А? Сещөм жө өд јөз.

КУДРИН—(Өдјө локтө). Собраннө вылө. Микајлө Петрөвич! Лок! (Пырө килчөөд)

МИКАЈЛӨ—(скөрыс) Кыла, абу-өд пельтөм... Пыравны-жө лоө.
(Пырө. Көст)

ІРИНА—(локтө) Бакө, өө шајтөј!.. да сещөм нора, сізі і корө бытөө ен-пө еновт мижанөс, Ірина-төт... Ок-ок ок, грекыс ме вылын! Муна-жө нин.. Кытчөкө ылөжык муна, мед најөс пелөн не кызыны, ни өимөн не адзывны... Пөкарајтас господ!..

МИКУЛАЈ—(локтө) Мөдөдчин, Ірина?

ІРИНА—Ен і кор, Микүлај, өви здук ог ов сөсөа тәні.

МИКУЛАЈ—Ме ог і кор тәя да... Мөд картагыс-нө те ен і виқөдлы куқанјастө?

ІРИНА—Ег-тај, да ог весиг кызыс, нинөм оз ков, ен-і сорнит.

МИКУЛАЈ—Өви куқанлөн кокыс дојмөма.

ІРИНА—Меным-нө мыј виотала-а? Вөсөкод! Аслам лодөј донажык... Кыці-нө дојмөма?

МИКУЛАЈ—Код налыс, төдас, виотавны оз кужны-а.

ІРИНА—Ок, пөкарајтас господ!.. дојмөма-кө-нө, мыј ачыд ен видлы буржыка?

МИКУЛАЈ—Меным өни виоталасын, некор вөлі пыравныс —термаза собраннө вылө. Ветлыс вәј те, Ірина! (Пырө керкаө. Керкаыс кылө шум—собранныө вылө чукөртчөм колхозникјаслөн гөлөсјас).

ІРИНА—да мед көв пропадитас! Меным-нө мыј?.. О, господі, помилуј!.. Ветла нин-но, мыј керан, жалөс куқанјасыс Ҷик-нын медбөрјасыс, өө кристос! Сөсөа муна тәгыс. Ок-ок ок, прөсватәја мати богородица, прөвөит мөвө, грешнычаөс!.. (Четчө да мөдөдчө мунын шујгавылан. Секи сарај өзөсын тыдовтчөс стареч. Ірина адзас да лок горшөн горөдас). Ој!.. Сәат, сәат, сәат! Бара сәатөј стареч!.. Јөкыд стареч!.. Смерт воис меным!.. (Стареч бөр сәалө сарајө. Керкаыс—килчөөд і сарајөд петөны Митреј, Степан, Кудрин, Микајлө, Микүлај да Агы).

МИТРЕЈ—Көні жежыд старечыс? Кытчө зөбоис?

АГНЫ—Сарајад пырис, ме адзылі-жө звөзвывоид.

РИНА—Ој, виа!... Сетчө, сетчө... сарајад... Ој!

МИКУЛАЈ—Видчыоомөнжык! Швачкас јешшө мыјонкө.

МИТРЕЈ—Сарајыс кык өзөса... Пышјас?! (Кылө сарајын лыјом шы, отпырјө Торковдөн сөні-жө гөлөс: „То сјјө!.. Тонөө, то!“)

МИТРЕЈ—Пышјис-и ем сарајоид буракө... Паныдалөј мөд өзөсөдыс!.. Мөд өзөсөдыс!

ТОРКОВ—(петө сарајыс) Көні-нө сјјө? Көні?

МИТРЕЈ—А те адзылін? (Виздлө сарајө).

ТОРКОВ—Ме лыји сјјөс да. Кытчөкө сарајө зөбоис? Корсамөј ваяө ставным!

МИТРЕЈ—Сарајын некод абу.

ТОРКОВ—Мыј-нө тајө, Митреј Геменович? Быдөнлы-өд сін возын. Кытчө-нө сјјө воши? Вот тајө збылыс чудеса!

МИТРЕЈ—Некушөм чудеса өз овлы. Торков јорт!

ТОРКОВ—Кыз-нө сөсөа ескөн шуан? Öд зик морөсас і лыји, кор сјјө кісө лептис, да зев матысан.

МИКАЈЛӨ—Кодөс-нө те лыјин? Сватөј праведникөс, угодник божјөс? Ме тај шулі теныд—он мөа веокав, вот тај, ен і веокав, бокө пулаыд мунис...

МИТРЕЈ—Ез-кө веокав, лыјыбыс сјкө омөл, чукла кіа. Часлы, Микајлө Петрөвич, мед мөным оурлас сјјө, ме бара веокала небо!

ЗАНАВЕС

КОЈМӨД ЕПИЗОД

НУӨДЫГ—Јортјас! Мі вістаім-нін, классөвөј врајјас оуса да мудера ужалөм јылыс. Кытчө өз лысгны јавө асныс кутчысны, сетчө кесјөдлөны асмыны агентјасөс, код-јас сешөм мудера-жө вермөны берганын, веоіг матыса морт он казав врагөс, он-кө зевтаы став суолунтө. „Гөрл луч“ колхозын председателыс, Митреј дад, вөлі бура сус мөрт, төлка да выдержаннөј коммунист. Сы вөсна сјјө регыдөн адзіс врајјасөд да комсомолечјас да безбожнікјас отсөгөн петкөдіс ерд вылө. јөз өін воцө налыс „покуссө“ жежыд стареч куза да визіс колхозөс врајјасыс—Сізі врајјасыс лок ужсө ердөдөмөн агіврујтис колхоз понда. (Мунө. Воссө замавес).

Вөчөө сөні-жө, көні мунис медвоцза епизодыс.

КУДРИН—Лөбөдін. Степан?

СТЕПАН—Ставыс гөтөв, Кудрін јорт! Ме өеті нін, Митреј дады сјјөс...

КУДРИН—Бур! Петкөдлаам жө талуи гажа веш!

СТЕПАН—Те ен вунөд: ме лөа тајө өзөс дорас, те сөні, да ен зөвајт!

КУДРИН—Сымы он пов... (кызвө). То Микүлај-дад кыскө-нін кылө татчө Микајлө Петрөвичөс.

СТЕПАН—Оні чөв өв, бытвө собранныө вөсөбөм видчысіг моз газетјас лыддам. (Пукобны пызан саяө газетјас лыддөны).

МИКУЛАЈ (пырө веокыда өзөсөд, кыскө Микајлөс) Пырав, пырав, Микајлө Петрөвич! Шу-тај теньс, мөа медбөрјаыс.

МИКАЈЛӨ—Ог! Мыјла-нө-нін ме сөсөа пыра? Колхозысө петі.

МИКУЛАЈ—Өгчид, мөа, медбөрјаыс, сөсөа өд некор-нін ог кут корны—јансалам. Но көв өтујөн днөз оломын куза пукалышт мјјан собранныө вылын, Микајлө Петрөвич! Ен пов, мед көв і середняк те—сјјө өд абу кулак лөбө сектант!

МИКАЈЛӨ—Но, ладнө, пукавын пукала, сөмын вөмөс ог вооглы. көв мыј јылыс ез лө та-ні сорны, а ме кыв веоіг ог шу.

МИКУЛАЈ—Шуан!

МИКАЈЛӨ—Ог!

МИКУЛАЈ—Шван!

МИКАЈЛӨ—Ог!

МИКУЛАЈ—Вая, заклөд вартам!

МИКАЈЛӨ—Вая вартам! (к јасөя шлочнітөны)

МИКУЛАЈ—Медбур петукөс өета, воан кө те.

МИКАЈЛО—А ме медбур курөгөс.

МИКУЛАЈ—Ладнө! Пукөы, Микајлө Петрөвиц!

МИКАЈЛО—Со, кыңи пукөи, сизі-и немејми сесса.

АГНЫ—(өзөсөд кыскө Іринаөс). Ірина төтка, да өтчыд көв, медбөрјасыс пырав, лок! Ло-ок!

ІРИНА—Лез, міса, Агнй, лез менө, ен кыскы, ог пыр! Господ пөкарајтас!

АГНЫ—Аттө, кушөм те, Ірина-төт, пезитчыс! Са-өд, шу-тај тевид, міса, медбөрјасыс. Сесса-өд јансалам-да, некор-нин ог понды корны. Пырав Ірина төт да пукалышт мјанкөд щөщ. Гашкө сесса некор-нин і огө адзысө-да...

ІРИНА—Мун, міса, Агнй, ен мырбөн менө кыскы грека інас! Ті кутанныд господ чудеса вылын серавлыны, а ме понда кывзыны? Ог!

АГНЫ—Нивөм сешөмторјыс оз ло, Ірина-төт. Збылыс оз ло! Вот ачыд адзылан. да те ві-чөдлы, он-өд өтнадөн ло, тани жө со і Микајлө-фад пукалө.

ІРИНА—Пөдмивө-тај?! Часлы-вө, пырала—мыј лоны лөб-жө-нын-а (пырө). Те-нө, Микајлө, кыс татчө пырін?

МИКАЈЛО—(муралө) Мм!..

ІРИНА—Оз-өмөј грек ло тани пукалөмыс?

МИКАЈЛО—Мм!..

ІРИНА—А друг-кө, загрекі, госпофид тани-і пөкарајтас мјанөс?

МИКАЈЛО—Мм!..

ІРИНА—да мыјнө те сиз мурзан, бычө-моз? Алі кывтө-нин бөгтис госпофид? Немөјмин? О, Господи да помілуј??

МИКАЈЛО—Мм!..

МИКУЛАЈ—Нивөм, Ірина, прөјфитас! Те пукөы, вай, пукөы.

ІРИНА—Пукса көв, да мед ескө јен грек оз су.

(Пырө Торков. Гөгөр вічөдө, сесса корөө мыјкө).

МИКУЛАЈ—Оз су, ен пов... Со і Торков јорт локтис. Ставным сесса, буракө, чукөрмим. Поçө і заводитны. Час чукөстам Мітреј Семейөвичөс (камөдө шујга етенө). Лок, Мітреј! Ставныс воалисны!.. (кылө гөлөс: „Но!“). Мыјнө те, Иван Грігорјевич, сешөмасө корсан? Гашкө портфелтө воштин-да?

ТОРКОВ—Чөртыс төдө, көни? Нөкод ез адзыв?

МИКУЛАЈ—Ен корө весшөрө—ез сур, он адзы... Со Мітрејид-і локтө-нин кылө... (Шујга өзөсөд мытчысө стареч)

ІРИНА—(локыс горөдө) Ој! Сват, оват, сват!.. Бара језыд старечыд! Ој! Ој!

СТАРЕЧ—(кісө лептөмөн, кыз гөлөсөн) А-на-фе-ма! (Торков көсјө пышпыны, сјісө оз лезны.

СТЕПАН—Кытчө, кытчө, Торков јорт? Сулав!

КУДРИН—Тани тупкөса жө!

ТОРКОВ—Проклатөјјас! Лезөј!

КУДРИН—Оз поç! Саваоп оз щөкты! (сералөны).

МИТРЕЈ—Вот тіјанлы, колөкө, і „Анафема“ (кулыштө маскасө—грімсө, тошсө). А кодлы збыл вылө анафемаыс колө—өни ми і вічөдлаам!.. Кыз ті сені, ребјата? Чорыда кутанныд?

СТЕПАН да КУДРИН—Чорыда, Мітреј-фад!

ІРИНА—Мыј-нө тајө, о господи?.. Вежөис-тајнө старечыс?

МИТРЕЈ—Вежөис, Ірина, праведникыд—преобрачјлас јесі, кыз шуөны попјас (пөртчө стареч паскөмсө). Сиз, јортјас, со коді вөлөма језыд старечыд—мјан колхозса щөтоводным, граждавин Иван Грігорјевич Торков, да весіг абу і сизі, а прамөј ногыс-Өндреј Буканкін, Варлам чојлөн піыс, главнөј сектантыдлөн пљемјанникыс. Со і документјасыс сылөн (петкөдлө) портпелыс сурисны! Щөщ сес-жө сурисны нөшта і „саваопсан піемөјас“—запасөтлөма!

МИКАЈЛО—Ок те, Торков-Буканкін! Лешак рөд-тај те, траөича вөлөмыд! Сизі-і лөсышта вот, мед став өд вемыд пыркмунас!

МИКУЛАЈ—А-а, Микајлө Петрөвич, шыасив! Те, другө, ворссин меным медбур курөгтө.

МИКАЈЛО—Ворсс! Абу і жал! Ташөм фелөыс весіг быдса порө поçө сөтвы!..

ІРИНА—Вай, висталөј меным, мыј-нө тајө лоі? Зікөз јурөј бергөдчис, нивөм ог гөгөрво... Петкөдчывалс-өд сјө, језыд старечыд?

МИТРЕЈ—Петкӧдчывліс, Ірина.

ІРИНА—Нэбесаса гимнӧвӧн кучкавлывліс?

МИТРЕЈ—Ӧдзакӧ! Менӧ вот кулаккод ізӧн жбонӧбтыліс, со мыыжда јӧгыс, видлы!

ІРИНА—(відлалӧ Митрејлыс јурсӧ) Ој, ој. зик дѣта курӧг колк-код!

МИТРЕЈ—А вот Торковӧс коді мыӧн кучкыліс—ог тӧд. Кывлін, кызі кодкӧ лун рытнад лӧвтис? Смерт, ме чајга, бура ыжыд јӧг-жӧ балабӧжас і сылӧн выјим. Відлы-жӧ нолтӧ!.. (Ірина мунӧ торковлан)

ТОРКОВ—(шенасӧ) Вешы, јома!

ІРИНА—Тані оватӧј праведник помыс дојмӧмјас колӧ видлыны.

СТЕПАН—Но, но, ен пессы, гражданин, мед ме збылыс теныд плешад јӧг ег вӧч!

ІРИНА—(малалӧ Торковлыс јурсӧ) Зев шылым јурис, некӧн јӧг ні чірӧј абу.. (Бӧр локтӧ важ местаас). Нінӧмтор ме, вокјасӧј ог вермы гӧгӧрвоны: кодлы кучкӧма, кодлы абу кучкӧма, кодлӧн јӧгыс, кодлӧн абу јӧгыс, коді старечыс, коді рӧзбојныкыс, —ставыс менам гудрасіс.

МИТРЕЈ—Кывзы-нӧ-жӧ сізкӧ, Ірина. Сектантјас, кулакјас ыстӧмаӧс мјан колхозӧ ташӧм мошечникӧс. Мӧдӧдсісны кыкӧ карсач, коді карас налы кывыз ужалӧ—суд сы јылыс тӧдмалас. Дыр-на сокӧ, гашкӧ, тајӧ мјанӧс бергӧдліс, да ачыс прӧступіт-чис неуна, сесса і воосіс ставыс.

ТОРКОВ—(локы) Кор-нӧ прӧступітчысіс менам?

МИТРЕЈ—Со-ӧд, те весіг і ачыд он тӧд кор. А кор вӧчін докладтӧ кӧзайныдлы—Кузма Варламыдлы. Те менӧ ен і казавлы—мышкад сулаліа. Мудера-ӧд, зонмӧ, кужан! Быдгорсӧ вісталин: ужјас ӧрӧдӧм јылыс-і, вӧрлеаӧм торкӧм јылыс-і, колхозыс бӧр дасквајт мортлыс петӧмсӧ-і, ставсӧ, да-ӧд сешӧм скӧрыс бытӧвӧ. Толькӧ ӧвитор ез сузӧы: ез вӧв классӧвӧј враг вылӧ-моз лӧгалӧмыд. Сесаң ме і бооті, другӧ, тено аслам сін-улӧ, кызі подозривельнӧј мортӧс. А возӧ сесса ставыс зев шылыда муніс.

ІРИНА—да-ӧд старечыс ез ӧтчыл петкӧдчывлы—ачым кујимыс адзылі.

МИТРЕЈ—Унаыс петкӧдчывліс. да-ӧд і ме ӧні со тіјанылы старечнад петкӧдчылі—адзылін? Јурејассӧ да паскӧмсӧ портпелас вӧлӧм новлӧдлӧ—ластаоныс абу дыр-а портчыны да бӧр портпелӧ сујны—сыыс регыд

МИКУЛАЈ—Отчотјас-пӧ тај да делӧјас некытчӧ колным. Сізі-і новлӧдлӧма ӧбресыс ассыс „преподобнӧј“ шылӧ-мылӧсӧ. Ачыс аслыс балабӧжас сӧтӧма. Ачыс аслыс лыјӧма... А?

ІРИНА—Ок те, мошечник, рӧзбојник!

МИТРЕЈ—Ӧні те мыј шуан, Мікајлӧ Петровіч,—вескалі амі ег ме оватӧј праведникӧдлы?

МИКАЈЛӧ—Бура вшкӧмыд, Митреј Семеновіч, стӧч вескалӧма зарадыд!.. А теныд, гражданин Торков амі Буканкін зев ыжыд пасібӧ! Сіз-жӧ копраас да вістав мјансан ыжыд аттӧ аслад кӧзайвабыды, сектантјасыды.

ТОРКОВ—Мыыс-нӧ пасібӧсӧ?

МИКАЈЛӧ—Кызі-жӧ? Важ пемыдлуныс да полјаслӧн сӧрӧмыс мјан вежӧрын зев-нін-ӧд еща колі. Сӧмын-тај, кызі кусӧм кӧсворын пӧім улас коллӧны ӧгырјас, сіз-жӧ і мјан важ дурманыс вӧлыштӧма-на. Локтінынъд вот ті дај пӧлты кутіннынъд важ кӧсворсӧ. Ыпнітіс бі муртса ез вот мјанлыс став ыжыд вӧчӧмторнымӧс. Сӧмын пекыс кӧсверас ез-нін вӧв, быслы паскӧдчыныс некытчӧ лоі—ыпнітіс дај бӧр кусі. Гӧгӧрвоін-скӧвіна? Вот, сіз-жӧ кусі ӧні і мјан медбӧрја коласыс важ пемыдлуныдлӧн. Сыыс-нӧ кызі он шу тіјанылы пасібӧ?.. Вај, Кудрін јорт, гіж менӧ безбожні-ӧ!.. А ті колхознык јортјас, прӧвѣтӧј меныым ылавлӧмс да бӧр прімітӧј «сланыд радӧ—ставнымӧс, дасквајтнаннымӧс!.. Талун-жӧ ставным вӧрлезны кајам!

ІРИНА—Ме бара некытчӧ-жӧ ог мун тіјаны!.. да ӧні кӧв петкӧдлы меным меламын мученікӧс—нінӧм вылӧ ог веріт! Аттӧ, оо трукјас, кушӧма вермӧны ылӧдчыны!

МИТРЕЈ—Веріӧ, Ірина, мудера ужалӧны мјан классӧвӧј врагјас. Віӧдан да, бытӧвӧ, ыжкӧд рамӧс, сорныныс гӧякод небыд, быд кыврын „крістос“ да „божја-маг“, сешӧм „праведнікјас“ да „мученікјас“,—а кор кульштан налыс вылыс вевтӧдсӧ—адзан кӧінјасӧс, кулакјасӧс да налы отсаыс-јасӧс, ылӧдчыс полјасӧс да сектант-јасӧс. Пыр тазі вӧвлі,—ӧні на, со, тазі овлӧ, но регыд-нін, Ірина, тазі оз ло!

REVVOJENSOVET: K. J. Vorosilov, Ş. Buđonaj da mukad.

ВОРОШИЛОВ ЖЫЛЫГ ГЫЛАНКЫВ

(Гікорскаја серти)

Зев гырыо походјас ми төдлім,
І төвнырөн лебавлім дыр.
Јон коојасын врагјасоо нөйтлім...
Збој славаным некор оз быр.

Куш сепјасоод коо выло ветлім,
Мед кусоодны бандалыс пір.
І бојјасоо повтөгыс петліс
Пыр медвозын збој камандір.

Ез лептывалы јоз возын ассо,
Ез перјывалы ас німаы гор.
Бојецјаскоод шөгсө і гажсө
Сек отавын јукліс кыз јорт.

Куш сепјасоод војтөлыс выло,
Јі асыкөн дорөма сон.
Ез сет командір Ворошілов
Пеж враглы доңецкөј ізшом.

Гөрд арміја кооасис кышын.
Сек пос вөлі тышкасан кад.
Но ег сетөј Краскөј Царіцын —
Сео садтөгыс весасис враг.

І вылыо-кө гымалөм кылас;
І врагјас кө торкасны мір...
Выл кооо пыр дао Ворошілов —
І јорт, і бејец-камандір.

Выль Нам.

VƏR PROGRAMMA TƏRTƏMƏN KƏPƏDAM STRANALYŞ
DORJYŞAN VƏN!

СЕҢАҢ, РЫТЫВВЫҢАҢ

Вл. Латкин.

Сесаң, рытыввысаң, војтыр,
Кылө порок шың.
Врагыс сөвет му граң гөгөр
Чукөрталө вын.
Костөг, бура, мірөн овны
Міжан олан пас.
Мірсө дорҗыны лок врагыс
Лоам ставным дао.

Пріпев: дорҗам вына сөвет муџс,
Прометаріј-чужанинџс
Гымкө кылан—
Комлы чер
Бост винтовка чорым кіад.

Лебав, сынөд вывти, кыјөд
Гөрд аероплан,
Оз-ө гусөн міжан вылө
Врагыс војна пан.
Мелі кыввылас ог ескө—
Төдам врагыю кыв;
Пелџс сајоаң мышкө пула,
Плев да кызпујыв.

Пріпев: (дорҗам... с. в.)

Кодыр уеас міжан вылө
Пулајаслөн зер.
Здукөн ве зам штыкөн—піла
Ружјө вылө—чер.
Збој колоннајасөн мунам
Враглы паныд мі,
Мед-жө відлас кырныш чукөр
Ужын чорҗөм кі.

Пріпев: (дорҗам... с. в.)

Мортџс начкан коосө пайны
Міжан абу мог.
Төдам—војна мырыю јөзлы
Вајө сөмын шог.
Заркі кіас озыр стадлөн
Ужалыолөн вір
Најө мырыс-лыјас вылыя
Лөөдөнны пір.

Пріпев: (дорҗам... с. в.)

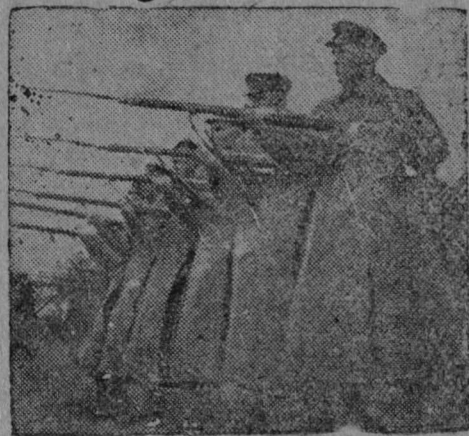
Петны озырјаскөд косө
Ужалыс оз пов.
Төдө біја шына војас—
Велавны оз ков.
Коссө панаскө лок врагыс—
Прімітамө коо.
Врагыс дорҗам Сөвет муџс
Чуныжда оз бост.

Пріпев: (дорҗам... с. в.)

Лөсөд, лөсөд кырныш чукөр
Лөсөд гажа пір.
Прометаріј сетас коҗин
дрөгнитлас став мір.
Лебъас, бырас став му вылыс
Капіталіст-класс,
Өзтас, ешкыналас мусө
Віра дөрапас.

Пріпев: (дорҗам... с. в.)

Серпас — Пелмеговлөн

Сыктывкарын парад Май 1-өд лунө
1932 воө

ЗАВОДІТЧОМ

I. ВОКАН.

(„Олѣм лестукјас“ гижѣдыс тор. Гражданскѣй война кадоа).

Карјон Семѣ варкнѣтис лыјаснас, кракѣтнѣ наѣн обвѣис стенас да четчѣис.

Ыжыд мыгѣр сѣктаулас лажакыліс-вѣрѣис жѣж паакыс, рудѣв пемыдас, жѣжас сѣдалан чукѣрас чужѣис кокнас:

— Четчыны!

Горѣдѣис зельыд зуртан шыѣн, быгѣѣ сѣмѣм чѣрѣылын немнас востывѣтѣм ѣдѣс. Мѣдар жырѣас вужѣртѣис, кодыкѣ бара кытѣѣкѣ оуыштѣис рѣчынас, жѣдкѣ кылѣ бара чѣврѣкнѣтис четчыштѣис.

Рудѣв пемыдас ѣдва тѣдѣисны стѣнѣясныс. Пѣжанѣн унѣла сѣра пошкѣм ружтѣмыс тыртѣис керкасѣ кышѣдчан шыјасѣн. Карјон Семѣ вумыда вѣрѣмѣн шыбытѣис вылас дѣмлѣм ыжку паѣсѣ, малыштѣис стѣнсѣ, — гѣна шапка пыдѣдѣи кѣ улас сурѣи кѣрттув-шпѣгол, кодыкѣ вылыны ѣшавѣліс шапкаыс. Сувтыштѣис, сѣсѣа мужѣдѣис пач пѣлѣсѣ тунѣла — кѣмазѣис.

Мѣд кык зѣла вѣран тушајасыс бурѣш вѣскѣдѣисны. Вѣлі гѣтов. Семѣлѣн шѣжан — ас-кодыс-жѣ, гырыѣѣ, ѣнѣи ортчѣн сулалѣны вѣдѣѣѣны баѣ вылѣ, — вѣдчысѣны баѣвѣн шѣкѣтѣм.

— Івѣ, боѣт чер, Степѣ — пѣла!

„Пѣсла“ гѣгѣрвоис Иван да тувтѣис ѣдѣс-ланыс. Сѣмын баѣ туж шѣрыѣ ез вѣшѣы, таскѣн сулалѣис ѣдѣс дѣрѣ нуан ѣѣѣтѣк кѣстас да букышѣн вѣдѣдѣис Иван вылѣ. Иван сувтѣис: — баѣ мыјкѣ шыис содгѣд.

— Боѣт паскыд черсѣ... да кыкнансѣ!

„Ѡз пѣсла, а кытѣѣ?“ — чујмыштѣис Иван, во јуавны ез лыѣт.

Ывлайн вѣшкыѣис тѣв. Равѣтѣѣм чѣвер ешѣн шыблаѣис ѣтарѣ-мѣдарѣ: — Керкасѣ, амбарѣ, пощѣсѣ, пујасѣ, — лѣчыд јѣс тѣв. Јар вѣлі ывлайыс.

Баѣ тувтчалѣис вѣзвылас. Бѣроаныс тувтчалѣисны Иван да Степан — ортчѣн (а кытѣѣ?). Тракт. Му вылас лымыс ез-нын вѣв. Лымыс лебалѣис сывѣдас лымчѣрѣасѣн — котралѣисны, бергалѣисны, вывланѣ, увлѣжѣ. Тѣлыс тыдавѣтѣм пѣнѣасѣн јѣрѣис кын мусѣ, чапалѣис гыжѣас-нас, но мусѣ кын, чорыд. — Тѣлыс вермытѣмысла јѣјѣѣма, шыблаѣсѣ ѣтарсан-мѣдарѣ. І морѣјас, — керкасѣ пѣтѣм бѣрын, ывлайн — сурѣны тѣв гыјас кѣстѣ. Гутѣасѣн ешѣн боѣ-

тѣсны гыјасыс морѣјасѣс да шелѣдѣисны лым-чѣрѣјас сор.

Баѣ мунѣс вѣзвылас. Бѣроаныс — кык вок — ортчѣн. Косканыс черѣјас.

Сѣпан шыис:

— Баѣ, тѣ тѣјнѣ шапкатѣм?!

Тѣв ез берѣдчыв, тувтчалѣис вѣзѣ. А тѣлыс вѣлі јар.

Кѣр воисны мујас, вѣрѣјас, шѣрѣјас, чѣјјас — Карјон Семѣѣс друг кѣжѣдѣис туж вывѣсыс талаас.

Жун-н-н! — косыштѣис чер тыш телеграф-нѣј столѣѣ. Карјон Семѣ став куѣ сојзыманас вѣкыштѣѣѣмѣн мѣдыс нѣшыштѣис да бѣрѣ сѣтѣис, тутѣи мышвыв. Нѣшта ѣдѣѣ четчѣис да сек вѣлыс каѣтыштѣис пѣјансѣ.

— Пѣлѣтѣј... да зѣла! — нуис тѣлыс Семѣлыѣ равѣсѣтѣисѣ. Пѣјан быгѣѣ шѣмѣсѣ усѣны, кынмысны места вылас.

Ез вѣдѣдѣлы, а адѣис да вѣскѣдѣис пѣјанлан бавѣн. Гѣн кѣлчѣјасыс мѣка југѣалѣисны.

— Нол..

Сѣкѣи вѣлі гѣгѣрвоана-нын. Шаг сѣо сѣјын кынмын тыдалѣис мѣд столѣ.

— Жун-н-н-н! — тѣрѣисны проволокајас кѣзѣд смертнѣј дрѣжѣн.

Семѣлы быгѣѣ сѣјѣ-і колѣ. Нѣшта дај нѣшта дѣвѣјѣдѣліс чер. А сѣсѣа содѣ:

— Карѣ, карѣ... — Ез-нын тышнас, а дѣр-нас кутѣис сѣтавны столбас. Сук мыѣтѣи шыпкыѣис столб, — сы бѣрѣа мѣд, чѣвѣнкнѣтѣисны орѣм проводјас.

Семѣ кѣѣртѣис јылас да нѣшта ѣтчѣыд сѣтѣис. Јѣжыд ѣсѣ чашка савмунѣ, четчѣис ѣтарѣ-мѣдарѣ.

* * *

Тѣјѣ лоѣ вѣз асыв. А рытѣја дѣрыс ѣіктѣ пырѣисны јѣжыдјас.

Кынѣва гѣра јывѣсанѣ поткѣдѣис лѣнѣѣм сывнѣдѣсѣ ѣтоама шы:

— Тра-та-та..

І кушѣѣм друг варкнѣтѣис, сѣшѣѣм-жѣ друг і орѣ. Сѣсѣа дѣыр мыѣтѣи-нын ѣіктѣ пырѣисны сѣрѣѣн-бѣрѣѣн јѣжыд салдарјас. Вѣж, англѣј-скѣј пѣаѣѣс, пѣл-помјасаныс — вѣнѣтовкајас, быд магаѣын кѣрѣбын вѣт патронѣн. Мунѣисны ѣіктѣ куѣа вѣчкѣ дѣрѣѣ. Сѣрѣѣн-бѣрѣѣн. Бѣравныс

мукд кыкисны пулемјотјас. Најо бытто сариј сајсаң эверјас лептомаоо нырео, исалоны—оз-о кодарсаң-ко видчыо опасност—да-ооо пырыс-пыр-жө оолыштны сыйыча биди.

Куткыртчдмаоо керкајас, гусөн виздбдны посидик сөд ошињјас. Керкајас, бытто зилөны сајддчыны, эебыны мода мод сајас. Гө-гөр видчысан чөв. Оз увтышт пон,— көзайн удигөма јортны возвыв. Оз кывлы өзөсөн класпнйтөм,— ставыс кымөма места вылас. Кыз вој тувсов ји мунигөн, нөжјө да чөва парјалө нырнас ыжыд јос ји берөг дорса сө-никсө да рунгө ва кывтчөс ас вылас лөга-лөмөн, сиз жө пырисны өиктө јежыдјас.

Сөмын вичко дорын нын кыјддчан сынө-дыс вежөсө серамөн да шөкыда горөдлөм-јасөн. Сид зуреис нырыс јежыдјаслөн асла-мыс позјө— кутис жуны вөрны, вјж пасјас пөвсын оаркјавны кулак нывјаслөн да гөтыр-јаслөн прачнышнөј чышјанјас.

Нол верчөма вөв скаитис отарө-мөдарө, өиктпонијаслаң.

Недыр мысөт, пара вөлөн, шоныд көрку шебрас улын воис отрадөн командуйтыө — офицер Звонцов. Сыкөд ортчөн пукалис штат-скөј паскөма Пила Педөрлөн пыс.— Ваоилөј Педөрөвич — өиктса кулакјаслөн гордөст.

Жужыд керкаыс Пила Педөрлөн. Гыры-оөе жырјасыс Пила Педөрлөн. Ок и вөчас жө встреча дона гөстјаслы, ок и петкөдлас-жө „гаж“ став өиктса гөрдјаслы. Код улча вы-лын прачныкыс?

Правленьө керка вылын дөлалис кујим чвета илаг.

* * *
Војнас Карјон Семө ордө јркөдчисны.

Кујлис пөлағас, вөсса өиңјаснас визддс пемыдас. Уэ-чөјаслөн чөскыда пошкөм да шельын төрөкәңјаслөн кышөдчөм нөшта јон-жыка төдчөдисны личкан пемыд лөньсө. Стен-јас пыр кывзыөс ортсыса шыјасас. Вөли-ны...— кокшылөн зуртөм да верчөма вөв јасөн скаитөм. Ез вөвны:— морт гөлөсјас. Војна делө ез расөөт горалаң шыјас.

Гуса кывзыөс Карјон Семө быд вөрчөд-чыштөмө. Бытто јурыс сылөн лои нилчөм сојкод,— одва кылыштан зуртан шы и төрө-кәңјаслөн кышөдчөмыс, ставыс өиддс сизө јурын. А аслыс кажитис, мыј оз-на нөшта ставсө кыв, ловшысө кутөмөн нөшта горша кыјис,— видчыөс. И сек кылис өшињ улө пыран зуртан кокшыјас.

Кудөмкө бытто вөсөыштлөм, өкмыд өөсөс пөдлаөс Семө өиң возын. Сөддм јөвкытис бөрјавыө да мынтөдчөс кушөмкө көсөмдыө, сөңјасөд визывтис вөр, кыз век.

Кор пырисны өиктө јежыдјас, чөва вөо-лалисны өөрөөн-бөрөөн, Семө буқышөн визд-дс өшињ көбак сајсаң. Быд налөн вөсөкөтөм личкис Семөлы көзыд јиторјасөн. Но сек најө мунисны Семө өшињ увти и сајалины. Најө ез пырны Семө ордө, нынөмөн-на ез инмөдчывны сыөз. И көв еөкө бара чужі јур вылын өө-кыд личкан плита, но југыд прөвөветсө леэам костыс коллі на. Бөрја лунјасыс век на кы-лисны морөсас, кызи вөрчөдөм струна ки бое-төм бөрын дыр-на оз лант, тиралө аслаөс горнас.

Союз-Фото

Снајперјас

Они сijo быри. Пукоис важис, немовоисаис. Ылаа бэссэ кылис jркэм шы. Семёлы лои эвалис код и кыз унаис, век — сijo городис готырысла дыша да термастог:

— Баба-а а, воосты!

Готыр мыjкэ кутис вошласны. Ылаа бэссэ jркэдисны виэтовка прккладон. Семёкыда да термастог, кызи немнас, Семё летчис ачыс пэлатеыс да куjiм пелэ кусынтчёмон воокэтис — петис бэссэ.

Ичотик аузган лампа биjгөрө грывакыломон пырисны куjiм жежид салдат. Кодкэ кол сулаан ылавын. Повэомла мi мыjмi тиралис баба кыын аузганыс, тиралисны гудыр аужорясис пуркытан кэчид руас.

Вiшератин Семен!. Тан? Ваj пастас!

Кыв нi жын ез шу Семё. Баба колi жожшорас сулаан, чуjмэ и повэом вэли сijo чужмын.

Правленё вылын дбалаис куjiм чвета паат. Семё ез чатэртчыс, но адчис. Сылы кажитчис, бытэо павквэис бэти местын сэд жугодлом бордяснас зибылэ тувжалэм лебач.

Сijос пыртисны керкао да сувтэдисны пызан воэо. Салдатяс чэва бэр петисны. Вевтэом молнiа сетис jгүрссэ сөмын пызан шорас. Гөгөрыс вэли рудов пемыд, а жырjаслон етеjясис ез-нин тыдавны, бытэо ез вэвны.

Пызан сажаң Семё вылэ виэодис Звонцов, поснидик да жоэ шыр оивjаснас тыдалис кушэомкэ туналэм.

— Это ты сорвал провода? — рочөн жуалис офицер. Шуан ногыс вэли жуалава, весиг мелi. Но вочакыв ез ло. Керкаын чужi шыкитов.

— А почему? — нэшта мелiа жуалис офицер, бытэо сорнитэ куjiм арбса кагакэд, кодi вэчэма сещэом пакбэт, мыjыо сijос нэшта жондыка радеjтэны.

Карjон Семё места вылас таласыштчиг моз, гөгөрвотэм оинмөн ныжа виэодис гөгөр да бара нэжэоникон лэчис jурсэ муэ. Семё оз гөгөрво роч кыссэ?

Звонцов бергэдилс jурсэ вескыдывыс. Пемысфаныс кылис сещэом-жэ небыда жуалэм — комiон.

Мыjла-нэ те кералив телеграфнэj столбjассэ?

Бара чэв. Семё бура кылэ пелнас. Семё бура гөгөрвоэ рочөн i комiон. Но шуны нинэм оз вермы.

Кодi вермас тэдыны, мыjла кералис Семё телеграфнэj столбjассэ? Кодi вiсталас, мыj сijос тоjыштис таjэ уж вылас? Ачыс Семё ез тэо, нi воэвылас, нi бэрвылас та jылыс, ез думышталыв i бэни, бытэо, лэж jүбрыс шемэссэ усэм морт, мыjрон сулаалис жожшорас,

jугыд пызан возын да гөгөрвотэм оивjасон виэодис бэти чуто — муас.

Мыjла? Семё сулаалис чэв, ставыс ас гөгөрыс личкис сы вылэ. Вермис бэмоj мыjкэ вiставны Семё? Офицер кугис сорнитны пемыдыскэд, — етен дорын улэсjас вылын сэдалисны морт вужорjас.

Мыjла? Сijэ воjас Семё дыр ез онмовыс. Бэраjа каднас сijэ олис, кыз ош тувсалаан кадын аслас гуас. Зумыштчёмон шэjтис керка гөгөрыс да гортас. Кесjэдилс-горэис гортса вылас, jэз динэ ез петав. Семё некытэо ез оуjэмыс, ез ветывылы собраннэjас вылэ, сулаалис бокын шэотэон сувтэм гычэм оиктыс. Сijос повэодилс шумыс, горэомыс, тышкыс jэз костын. Гөгөрвотэм-на вэли керэомjасис. Сөмын кылис, мыjкэ вэрэчис места вывоыс, мыjкэ керэо вэвлытэм тор.

Мыj i лои олэмыскэд? Друг нештыштчэом тэвныр моз кыпэодчис, ставыс сувтис шэотэон. Бытэо абу лэбэодэма Семё журын сылы местасэ. Чургэодчэом — шевгэодчэом серпасjас пюкэодчисны мукэодjас пэвссэ. Гычэодисны — пугкылалисны ставсэ, мыj вэли слэjjасон пукоэма Семё jурэ.

Мыj лои олэмыскэд?

Первоj саjэ шыбытэм, сесэа комбедjас собраннэjас, власт jылыс сорниjас. Сесэа друг пуста, шычитов. Медбэраjа дэд шылон чужгэомыс туjуж куэа кытэокэ сыли, воши. I Карjон Семёлон ез узыс. Jурэ водалисны сө пэлэс серпасjас, кодjас бытэо орэодчэомаэ кушэомкэ дом jылыс да панлаэбмөн зилэны сувталыны Семё оин воэо. Наjэс ез зил гөгөрвоны. наjэ сөмын кыитисны журвэжэорын jона термасэомон. На саjын, кыз кокныдик вевтэод улыс, Семё кылис асэыс олэмсэ, — мырданалэм улын немчэж пыккысэмсэ. I бергалис-вэрис Семё оин возын ветымын нэл во чэжэа олэмыс, ставнас, — кэни ез вэвны лувjас, кэни ез вэвны воjас, — сijэ вэли, кор тысэом чурка код, вуштыэом-быгласэом керпом код, кор вiрэон коомэм jай кусэок код, а кор помтэм, отоама ныж, гудыр, пемыд лункэо.

I бэни, сijэ бтнасэон, — оиктын, кэни некод абу сы вылын ыжыдыс. Кылис Семё, кыз немjасэон пэдтэм, сэдаэом вiрыс сы лэбэылыкнитис паскалэм сөнjасэон, кылис, кыз торjалэ мыjыкэ, бытэо вiзылон боотэм пур орjэдилэ кэртэодjассэ, петэ ва шэорас да куттэо мэдэодчэо улан.

Бjыжид кыптэм лэг четэодис Семёос да шэотис керавны телеграфнэj столбjас. Кыз вермис вiставны Семё та jылыс шыр оинмаичэотик офицерлы?

Ылавын кылис лыjэм шы.

Звонцов дрөгмуні, терыба нуіс ісѳ вескыд бокас, сесеа лолыштіс да кыскіс шуґа җепыс наган, пуктіс пызан вылас. Керка чѳын кыліс кілчѳ пскѳд каян грымѳдчан кокшыјас да пессѳм. Сесеа ѳѳѳс вессіс, пыртісны кык кіѳдыс кутѳмѳн вірѳѳ җужѳма, раҗѳѳм морѳса томінік мортѳс. Семѳ повѳѳм пырыс тѳдіс—сіјѳ вѳлі Катыд помса Олѳк Оњѳ пі.

Улвір дојѳн вессіс оѳлѳмыс Карјѳн Семѳлѳн да лоі золанік кѳзыд јай кусѳкѳн. Вір Семѳѳс ез повѳѳд. Семѳ воѳн җынјѳн војутіс јапонечјаскѳд, кѳні гырјын ешѳн нырѳісны морт тушајас—јайнас і лынас. Сіјѳс повѳѳдіс чорыд, ѳеммѳртчытѳм вѳрѳмыс јѳзыслѳн,—на пыр кылана вѳлі возѳ лоѳмыс.

Офіцер зелѳдыштіс кышан—френчѳѳ, а оінісмыс вѳрҗывтѳг віѳѳдісны ѳві җутѳ—рыѳјас кок вылѳ.

Јежыд саадатјас бѳрынчісны ѳзѳс дорѳ. Оњѳ пі шатаалѳмѳн вѳслаіс пызанлаң, вірѳѳ җужѳм вылас җетчалаісны бѳнн вѳсан оінісмыс. Стѳн дорын вужѳрјас ез вѳрны.

Зев на том Оњѳ пілѳн олѳмыс. Возынна відчыѳѳны смлѳн җорҗалан лунјасыс. Сіјѳ піщада корас? ѳд сіјѳс прѳѳвтітасны?

— Мілѳст!.. Хы!.. Оз ков.. Не надо..,—ѳіѳѳѳм, круткан гѳлѳсѳн вѳча вічіс офіцер мелі кывјаслы. Семѳ сулаіс мышкас, а адзіс кырѳѳѳм парјаслыѳ курыда нумѳѳѳсѳ.

Југыд молнја, но југѳѳѳѳ сѳмын пызансѳ. А пызан шѳрын сѳѳд лѳстала гѳгрѳс вѳмнас наган. Зев на том сѳлѳмыс Оњѳ пілѳн, сыла муртавтѳм наѳеја вермѳ кутны ас пыщкас. Мыј еѳкѳ, вѳлі-кѳ сіјѳ наганыс Оњѳ пі кыын? —нылыштіс оінісмыс нагансѳ, а сыкѳд шѳщ мѳвпсѳ. Возѳ ставыс лоі ѳві здукѳн.

Зевлѳм пружіна мѳз ѳужѳдчыліс пызан шѳрѳ, шамыртіс наганлыѳ вороп. Лампа абажур җолмуні—поті, стѳн дорын вужѳрјас пыѳѳді җужыны оіктын власт кутыс јѳзлаѳн вѳвчѳтѳм җужѳмјасныс. Семѳ вѳтѳн мѳз адзіс најѳ нумјалаісны.

— Но!..—відчыѳтѳм гѳраа гѳрѳдіс Оњѳ пі да вѳскѳдіс нагансѳ прѳвој офіцер вылѳ. Курѳк лічкысѳіс, і җік ѳтпырјѳ кыліс чѳвкерка пыщкѳсын бојѳклѳн кучкѳм да паскыда, гѳраа офіцерлѳн серѳктѳм.

— Ха-Ха-Ха-Ха-Ха-Ха... —сіјѳ сераліс оѳлѳмѳнныс, летјысѳіс став тушанас, куснаѳіс, а Оњѳ пі век ѳтарѳ лепталаіс курѳкѳ да бара, җуңвез ортѳзыс лічкалаіс. Најѳ керѳѳмын ознын поз вѳлі җајтны вѳжѳрѳн вѳскѳдлѳм јылыѳ. Најѳ вѳліны бытѳѳѳ јѳјмѳм јѳз. Семѳ кыніс места вылас, пышјыны кокјасыс ез боѳѳѳны. Кулакјас җужѳм вывті іслалаіс

најана шпыҗалѳм, німко җасѳм асланыс суолун вылас Најѳ вѳрскѳдчысны асланыс жѳртвajasнас, кыҗ кан шырѳн.

Сіјѳс гѳгѳрвоіс Оњѳ пі да места вылас бергѳдчѳмѳн кышѳвтіс ѳѳжѳнїк біја оінісмыс стѳн пѳлѳн. Офіцерлѳн серам вѳші. Семѳ адзыліс, кыҗ кыскіс сіјѳ ассыс револверсѳ да Оњѳ пі мышкѳ җік плѳѳ вѳјѳѳѳмѳн лѳзіс курѳкѳсѳ. Зымгіс керкатырѳн лыѳм шы, кусіҗтчысны кокјас. Оњѳ пілѳн—прѳвој пызан дорѳ, сесеа жѳжѳ—пласткысѳіс уѳі. Кодкѳ нѳшта лыјіс, кодкѳ бурскѳптіс шыѳн і мѳдѳдчіс, бытѳѳѳ Оњѳ пілѳн гѳлѳсыс гудыртіс керка пыщсѳ,—мортјас, стѳнјас, пѳтѳлѳкјас, пызанјас—җушкан поз ешѳн вѳрҗысны да пукыласѳмѳн бергалѳмѳн мѳдѳдчісны Семѳв вылѳ.

— Те тани!.. Те мыјла вѳскаліс татчѳ?—офіцер шѳнаѳіс лыјаннас да җікнын мѳѳ җужѳмѳн вѳралаіс Семѳ оінісмыс возын.—Те віѳталан он, мыјла те кераліс столбјассѳ?

Не гѳгѳрвоны сѳѳд мужікы вѳжыд җужѳмлыс вѳжласѳмѳсѳ. Оні Семѳ вѳжѳрѳз вѳіс здук саян лоѳмыс, тіравны кутісны піѳѳсјасыс, сіјѳ і відчыс,—пѳрѳ сіјѳ-жѳ здукѳ да сывттыртѳм кондаѳн рушкѳѳтас уѳѳ Семѳлѳн выжыд мыгѳрыс. Офіцер сѳѳтѳм код морт ешѳн летјѳдіс наганнас Семѳ нырулын да јуасѳіс—мыјла те кераліс телеграфнѳј столбјассѳ, а Семѳ сулаіс сы возын да кыном ез вермы шуны.

* * *

Семѳ секі мыні, но ез дыр кѳжлѳ. Аскіас бара волісны да нуісны вѳвсѳ. А вѳјісны да шѳјкоѳ вѳлі. Сесеа турун нуісны. А лун мыѳѳі бара лѳктісны Семѳла.

Тајѳ лунјасѳ Семѳ вѳлі кыҗкѳ җукоѳражмык. Мукѳѳѳѳѳѳ нын еша сорнїтіс. Мыј вѳчіс—вѳчіс ставсѳ чѳв. Кажїтчѳ, мыјкѳ мѳвпалаіс. І сѳщѳма ылаалѳма сіјѳ мѳвпјаснас, мыј ѳѳкод ѳѳкыҗ орѳдны ез вермы. Віѳѳдіс гѳгѳрыс кысан-кѳ бытѳѳѳ ылысан, шѳѳкыда нувѳдчыліс, а пушкыртічѳм оінісмыс ез векоа ешѳн саядны рудѳват, гѳрд вѳзјасѳн вѳзјѳдлѳм оін молјассѳ, дај піјанлы радлѳм вылѳ Семѳ ез скѳвар, ѳѳкытчѳ ез кѳсјѳдлы стрѳѳ да шѳѳктана віѳѳѳлѳмјаснас.

Правлѳныѳн сіјѳс нуѳдісны Пѳѳѳа Пѳѳѳѳр пі дїнѳ. Вѳлі лун. Гыѳртѳм ѳшїҗас омѳла југѳѳдісны ѳѳыжыд, куш стѳнјаса җырјѳс. Дыр ез лепты јурсѳ Вѳсїлѳј Пѳѳѳѳрѳвїч, мыјкѳ зїла гїжіс, сесеа адзіс да, кыҗ сусѳд, јуаыштїс Семѳлыс ѳвїтор да мѳѳѳѳѳѳ. А кор гѳгѳрвоіс, мыј Семѳлѳн ѳѳкушѳѳм околѳ абу сорнїтны сыкѳд, Вѳсїлѳј Пѳѳѳѳрѳвїчкѳд,—ѳбіѳїтчыштїс да вѳскыда вужїе колана тор вылас. Мыјла кераліс Семѳ телеграфнѳј столбјассѳ?

Нинөм сеттөм жуасөмјас бөрын, дөзмөшмаа да скөрмөмла гордөдөс Васіләј Педөрөвічлән.

— Но ен-жө-өд гордјаслы те отсас?

Ез думышталы та јылыс Семө, сыла ді-вөкоф кажітчіс, мыла вөзджк ез волы тајө инапыс јурас. Сөсөа візөдліс Васіләј Педөрөвічланы сінмас дај шуыштіс:

— Дашкө-і сіз.

Васіләј Педөрөвіч кемдөдіс—(а збылыс-жө сіз?), но скөрмөмсө ез петкөдлы—пөдтіс. Еа ескысөы сылы Семө кывјас вылө. Вер мис өмөј лоны, мыј сіјө шөщ бур вылө вөлі і гордјаслы, кор жежыдјаслы вөлі колө? Ез ескысөы Семө кывјас вылө Васіләј Педөрөвічлән—кулакјас гордоотлөн, код суслун воын нинөм гөгрөвотөмыс ез коллы, но өні ез гөгрөво ас сіктса пемыд, јөј мужікөс, кодөс вөјдөр вөлі погө ылөдлыны, новлөдлыны повод јылын, кыз окота.

* * *

Лөсыда пукалөны збој кулак піјан вылын англіскөј віж пасјас—төв оз прөјміт, зерыс оз көтас. Лөсыдөө англіскөј пасјас, сізі і четчөны сінмад, быгөө ошјысөны—со кушөм јөзөс ми новлөдлаам, зерыс і көзыдыс дорјам.

Збојөс жежыд салдатјас, мастерөс уж вылө. Мыј сурөма на кіпод улө—оз пышјы. Кушөны ворсөдчыны нашалыкјас і нинөмөн оз колччыны салдатјас. Оз мөртчы најө өлөмө кагалөн весөпөрөм ми гөтырлөн сэд-төг усөм, ми сурөм мөртлөн підөсчөндөн бөрдөм. Ыжыд лөг кутөны кулак піјан өлөмө-ныс. Сыла—нинөмла корны пошщада. Пошща-да кывјаслы вөча вермас кывны сөмын нүж јөдлөмөн куға понјыштчөм. Мастерөс жежыд салдатјас і кыв вылө.

Кор бара најө вөісны Семө ордө, аҗіс Семө најө векнідік гажа өінјасыс нувсөм тешітчөм возын. Воҗа кутчысыштөм пыдөді өні најө кыкмында верстајтасны. Сіјө кыліс і најө сорныс. Но Семө вөлі ыжыд із гө-ракоф, немөја да спокојнөја візөдіс став вы-лас, кызі і смедүтө візөдны ыжыд із гөралы вегчөсан карлікјас вылө.

Офіцер дас часөні шөктіс Семөлы кєралөм столбјас пыдөді сүвтөдны вылөс.

Семө тувтчаліс туј куға. Огар-мөдар бөкас кык кі. Бөроаныс кык салдат. Віг час рыт кежалө колө сүвтөдны столбјас, медым бара кутісны өывны проводјас, Семөлы төд-төм кывјөн өорытны кодкөд кө, медым бара лөсөдны ас вылас ліччан машина. Семө ін-өвінкнас кыпөдчыліс паныд, кераліс пазјіс. Өні, со шөктөны-мырдөналөны сүвтөдны најөс бөр.

Гырыса вослалөмөн Семө тувтчаліс воҗө, павкіалісны пөлајасыс ештөм пөвыслөн. А ортчөн—піјан—куткыртчөмаөс көзыдыс, кыз јөрданө вөјтлөм јөз, кодјаслөн воҗвылас зєв-на куғ туыс да став лачаыс кокјас вылас.

Бөроаныс кык жежыд салдат,—пукалөны Семө вөв додөдын. Најө масөтерөс тешітчыны—немөдчынөтөг кучкасны вөвлы, вөв чөпөсы-лас, но көҗаын вылө оз кај—ускөдчөс бөкө. Вөча кылө ләкјөдлөмөн уна вөсөа мат. І сізі туј куғалаыс. Семөлы быгөө сіјө җік нінөм, сөмын бугжылатас піјан вылас, кодјас пөв-чөмнысла быдысөн ускөдчылісны толөдө.

Шуштөмөс керкајас. Гыөртөм өшінјас мистөма візөдөны туј вылө, көні өві лөвја мөрт оз тыдав. Уна керка пуста, гурјув вөсөа өҗөсјас, унаөні быгөө кылө пөдтөмөн бөрдөм шыјас.

Нинөм јылыс Семө ез зіл думыштчыны. Мыјкө чукөрмөма өблөмас, кыз өтвөөн вөјөм җөланік гөп пыдөсө -пукеөма гудыр најт. Гөптыс көсөм, јәмб, а најтыс сөдө. І шуштөм керкајас, і вескыда візөдан кєлыд ко-зувјас, і офіцерлөн пөсныдік лысөма жежыд-чужөмыс,—ставыс најө өві гудырөн вераліс-ны Семө сін возын. А на сајын пыр чур-віҗіс-тыдаліс телеграфнөј столб і быгөө абун-ын бөк вылас, а сулааө-нын. А-өд колө-на корөны пусө, колө-на петкөдны вөрыс, код-јыны кын мусө, сүвтөдны... Тајө ужыс ка-жітчө Семөлы мустөмөн, охота сылы сөк бергөдчыны, кајны пөлатас, көч мед сөсөа мыј ез ло, но сөкі кылас мышкыс вөвлыс ріс-көбтөмсө да јөртчөмсө салдатјасыс і бара кылө, мыјкө быгөө гөгылтчөмөн кајө горшас, бара чужөны сөрпасјас, өглаасөны гудраөны кушөмкө кышө да пысасөны чурвіҗан теле-графнөј столбө.

Көлі сікт,—пукеісны пошөмјас, јөрјас, сөсөа вөр, і, со, нарјан шор, кералөм столб оз-нын вөлі крєстав тујсө, кујлө куғмөс ног, җынвыјө тырөма толанас. Семө сүвтіс. Же-жыд салдатјас четчыштісны додөдыс да кутіс-ны шөктаваны. Өтіыс муніс піјанкөд столб пујас корөны, мөдыс колччіс візөдны Семө бөрөа.

Оз өібды пудҗынја лөм кын муө, а бөр четчыштө—оз көсјы сөтчыны көртлы ізмөм му. Сөкыда да шөча Семө лептывлө кыкчан кісө, зушкөптас лөм, скөрыс сөлышт-тас муыс біја чорыд торпыргјасөн да комок-јасөн. Бура дыр Семө дүгдывтөг, мернөја лептавліс да лөҗавліс лөмсө. Кушөм-кө пөт-төм горшлун быгөө вөсөіс сылөн пышкө-сас—сөшөм термасөтөм чорыда жугөдліс кыв мусө. І кушөм чорыд вөлі ізмөм муыс, сө-шөм-жө нүҗ ул мөвп ез сновтлы Семөлыс

векброс. Сіжэ зелдчэм сёкым ужыс, сіжэ скбрыс четчалан торпыргіжасыс вёліны өткөдөс Семё мөвпјаскөд. А мөвпаліс Семё:— столбјасөн, проводјасөн, мырдөна оломён, букшовён.

Карјон Семё сувтөдас столбјас, кодкө мөд морт јітас проводјасөн. І бара повдасны сывны проводјас, нуөдны гуса сорнісө сы јылыс, кыз Семөөс мырдөмавны, пычкыны сылыс лөвја јәсө өвј вөјтјасөн.—луныс-луи, термастөг, дугдывтөг. Ыбјасөд, пармајасөд, шорјасөд, чојјасөд, сіктјасөд—најө нуасны Семөлы гөгөрвотөм, гуса сорнісө карө, удтасны кодлыкө, коды колө, мед Семө немнас пычкыөс.

„А мыјла-нө ескө ме сувтөдә?“

Клөиунү—кучкыөс кын муас лөм вөроп. Семө вөскөдчіс—јенежыс вөлі адзүтөм гудыр руа,—асја кельд козүвјас пыдді Семө адзіс (мыј сеө і адзүныс?)—јенежыс вөлі өтсама шык куш тундракөс. Кажітчө, бытвөкө кушөмкө поэтөм ыжыд тор бергөдчөма мышнас мулаыс да некушөм мөг абу Семөөз, көв мед нөшта чорыд вөлі муыс, көв мед кушөм ебөсыс ез којды Семө пуджыңја лөмнас. Бі дорын пукалыс салдат удала да грознөја горөдіс:

Еј, мамтө!.. Те-нө онмовсін-лі мыј... Акі.. те, пөрыс мерін!—Вінтовка пріклад лөсөдөмөн тувтчіс сылан, жалігіс-нын мыј возжык горөдіс.

Семө дыша копыртчыліс лөмла да бөстіс кіас. А кор салдатыс бөр бергөдчіс, лөі Семөлы мышнас,—кык восковөн шөвкнйтчіс сы дінө да мыј выноыс лөзіс сөкыд лөмсө сіжэ јур вылө. Кыв шутөг лізгыртчіс-уөі јежыд салдатаөн тушаыс, вірсер муноём чужөм бөксө ласкіс талаөм талаас, бытвө пөмсө пуктөмөн кывзыөс кушөмкө шыјасө.

Вөлі чөв. Сөмын кыліс көнкө черөн өткода сөтәлөм—сіжэ Семөлөн піјаныс кералісны столб пујас. Немөвөјса пуксөм вөрөмнас Семө разіс патронташө салдат коскыс да өвкөн-өвкөн перјаліс патронјасө, лөдіс чөптас. Сөсөа сәјөдыштіс шујсө туј бөкса пујас сәјас, лөмсө ідраліс, бөстіс вінтовка, нөшта өтчыд віжөдіс гөгөрыс, парсалөм

гуран вылас да бускан толаөд пыріс вөрас, сылан, көні кыліс чер шы.

Көзыдөн вөвтвөноөмаөс вөр пујас. Вөр-чывтөг ні шытөг віжөдөн мича гыбјаснас, бытвө кулөмаөс век көжлө і нінөм оз вермы ордны налыс жужыд чөв оломсө. Немөја качөдөмаөс асөсныс туганјасө гырыс пожөмјас да козјас, јөсјывјаснас вөлноја чурвіжөны јенеж гудыр руас. Став вылас ыжыдалө көзыд, көзыдыс мичмөдө вөрсө.

Куз тошјаса коз пу увоаыс вөскөдөма јежыд салдат вылө вінтовка, повчөдана зуртан гөлөсөн рабөстіс Семө, сінјасыс мөста вылас кытчісны јежыд салдатөс.

— Шыбыт лыјантө?

Повчөм салдат некушөма ез көсјы пыксыны. Вінтовка ачыс уөі, кокулас, лымјас мөлөст коран сінмөн віжөдіс Семө вылө, відчыөс өмөлтөр.

— Вістав, — немыны сулаліс Семө, лөтчөм сін лысјас пырыс немжаліттөг віјісны салдатөс лөстәлыштан сінјасыс—муи да вістав... Егө-пө сувтөдөј столбјастө—вожө Семен конјасіс, вөштыліс сінјасө, тыдалө аөсө шөвчөдісны кывјасыс, сөсөа бара гораа шуіс—ог көсјы сувтөдны столбјастө!.. Мун!

Ачыс колмөдіс туј сөртасөз да кытчөз ез сәјав пыр віжөдіс. Сінвожас вөлі өфідер. Офідер шуіс.

— Те... дас час сөрокөн сувтөдан вы столбјас. Он-кө...—сіннас індіс пызан вылын кујлан револвер вылө. Но өні сіжэ сулаліс ылыи-нын, бытвө ва сәјын, өдва сіннад сүзан. Сіжэ вөлі өні Семөлы, кыз кералөм телеграфнөј столб. Віжөдіс піјан вылө і најө чужөм вылыс некушөм торјалөм ез адзы. Туј сөртас куза немыны, толаас рушкөзыс вөјөмөя тыдаліс Карко вөлыс. Семө сылан бергөдчіг мөзыс шуіс Иванлы кылана кывјөн:

— Мун, бөст вінтовкасө... да лөктөј!

Петкөдіс вөлөс туј вылө, бергөдіс сіжөс ез сіктәлан, а вөрлан, пукөс ачыс вөскөдөмыны, піјан вөліны мышкас-нын.

Төрыба котөртөны вөр пујас чуклөдлаи-муклөдлан тујөд төрыба котөртіс Карко. Тајө тујыс нуө Корва сіктө, көні сулалөны гөрд парвізанјас.

ДОМНА КАЛІКОВА

Ўобдінса Віттор

(Сыланкы)

1. Пёра вешё,
Олём вежё,
Вунё важыс унатор;
Оз вунны некор
Октябрлєн геројас—
Совет вёсна
Тукталісны довјас.

Пріев: Оз вун комінв-герој—
Калікова домна!
Сіјё усі
Октябр вёла понда.

2. Гёмлун тёліс;
Щыглун вёліс:

Сасноь арён коліс горт—
Муніс домна јорт,
Кынёмпётла петіс,
Озыр јёзлы
Том вынјорсё сетіс

Пріев.

3. Октябр мездіс
Черанвезыё—
домна гортас локтіс бёр,
Пуё морёшёр
Мунны возза радкёд,
Регыд сувтіс
Тышкасны лок врагкёд.

Пріев.

4. Кызыкк арён,
Сіјё арын,
Латкін банда воліс кор,
Пыріс домна јорт
Коммунарјас радё,
Муніс кооё
Партизан отрадын.

Пріев.

5. Эвер гыжулын
домна кулі,
Бырі збој ёлёма ныв,
Чегісны борд-сыв,
Секі шуіс сіјё:
—„Менё влад,
Коммунизм он вёй!“

Пріев.

6. Пёра колё,
Вежё олём,
Течё мір—соціалізм.
Сорам коммунизм!
Мунам, огё нарё.
Сы дор мыреіс
домна—коммутарна.

Пріев.

19 23/1 33.

Гӧрдфлотса сыланкыв

Нобдинса Виттор

(А. Штејнберг серті)

Кыз обд-щын уна труба којӧ,
Рудов јенеж свод:
Лӧз море вылӧ мѣча стрӧјӧн
Петӧ мијан флот.

Пріпев: Еј-геј, морак јорт!
Пыр јонмӧд Гӧрд флот!
Мед враг сӧветскӧј муӧ
Нѣкор ез лок.

Со, петӧ уна минооска,—
Нѣкӧн њајт ни сѣм!
Сен ставыс том да збој матросјас,
Быд морӧсын „КИМ“.

Пріпев.

Кыз уклад гӧра, повтӧм рејсӧн
Мунӧ славнӧј флот,
Сен уна гырыӧ лѣнкор, крејсер,—
Мијан јон оплот.

Пріпев.

Мед море-вомӧн гора-горӧн
Јургас сыланкыв!
Оз сѣбав врагыд мијан дорӧ,
Тӧдлмтӧг оз кыј!

Пріпев.

Мун коммунизмӧ море куѣ,
Гӧрд сӧветскӧј флот!
Ӧрудӧдӧ лӧбӧд, виӧд сува,
Возӧ полнӧј ход!

Пріпев.

ПЫГЫН — Красноармејец-ударник.

БЫДМАМ. ВЕРМАМ МИ!

(Былавкыв)

Капиталӧс пӧдтӧ криѣс,
Олӧм сылӧн зѣкӧз јѣѣс,
Мӧда мӧдкӧд вензӧ (2-ыс)
Мијан олӧм возӧ кыптӧ,
Выл гѣгантыс кымын гыпкӧ!
Мирыс ставыс шензӧ (2-ыс).

Лѣчмѣс мијан туѣа њужа,
Быдтор вӧчны асным куѣам,
Огӧ јӧзлыс кевмӧ (2-ыс).
Сӧвет му ембурӧн шуда:
Ізшом, вӧр-і, њерп-і, руда,
Мукӧдтор на ем і.
Унатор-на ем і.

Алѣ бокыс јӧвӧс корам?
Быд машина асным дорам.
Алѣ бӧрӧ колам?
Алѣ врагыс полам?
Мыј оз тырмы — короам вылыс,
Природасӧ взнам збылыс!
Суѣоас мијан веинным (2-ыс).

Тырвермӧмјас возӧ перјам,
Социализм течны вермам!
Матын долыд немным (2-ыс).

ЗЫЛТОР ВҮЛӨ САҒИРА

ПАРПОНҢ КОНУХАЛӨ

ПАРПОНҢ (лабичын ыргорөн уэо. Онјыв-оыс). Мыј те чужјасан, адгорш! Еј, Чалко, ен шынјав—косышта-өд! Бара төкаритны ковмома? Тымас! Небыдлун-өд тјјанлы пөттөз сојны... (Бара ыргорөн уэо. Пырө кыскасыс).

КЫСКАСЫС (пырг мозыс). Парпон! (језлаң). Тајө тајнө пыр-на уэо! Абу на-кө-і четчылөма-а. Оз і пөтлы—пыр стынито. Став павілеткасө көв уэас—сылы зік вес-код. (Парпоналы). Парпон, четчы! Вөвјастө-нө јукталін ен-на?

ПАРПОНҢ (онјывеыс). А-а? Мыј? Ег-на, другө, завтрекајт, ег. (Кыскө јурувеыс ыжыд пак). Пыр локта—јона нін кынөм сумалөма. Оні сојыштам...

КЫСКАСЫС. Вөвјастө, мюа, јукталін ен-на?

ПАРПОНҢ. Вөвјас? Но, соморө. Етавоззасө! Те-нө мыј лоомыд? Од најө оні бурец ту-рунөн наслаждајтчыны... Рытнас ме быд вөвлы осети сымында—төлыс не сојны.

КЫСКАСЫС. Лант, Парпон! Туруныс вөвјасыдлөн ставыс кокулас таласөма. Колө-өд ічөвікаөн соодавны да унжыкыс.

ПАРПОНҢ. Унжыкыс? Те, другө, ен лө-өдчы менө велөдны—ме ачым төда, кызі колө вөвјастө вердны. Ме вәжөн арвіллерјаын вір кістлі тајө вөвјас вөснаыд, јуреі кучікөс кулыштли... Ок, ме-өд...

КЫСКАСЫС. Тымас-нін, Парпон, ен ошјыс. Војна чөжыс феңшкын вөлөмыд, тыдјасті гынкјалөмыд...

ПАРПОНҢ. Тајө ме-тө! А мыј-нө сыыс локыс? Пула улад пырны менө-он-на ылөд... Төлкыс-кө сукас, мыј не гынкјавны. (Кост. Ошјысөмөн). Ок-өд менам апіцерыдлөн вө-лыс кушөм вөлі! Отчыд дінтыс вөлі муна-да, кыз-тај сјјө цапнітіс менө—шапкаөј јуреіөн і јуркучікөн вомас колі. Сетысан ме ог переварівајт вөв образа животнөјтө.

КЫСКАСЫС. Болган-жө те, Парпон. Лок-нін мунам. Бригадірыд корліс. Шуө: вөвјас-пө омөлтчыны. Омөла-пө Парпоньыд вөвјастө дөжөритө. Тазнад-пө пленум кежад 25 прөценттө он і вермы кыскынытө. Дыш Парпонтө пө, буракө, лөд вөтлыны бригада-оыс—сөмын-пө бригадасө пежалө.

ПАРПОНҢ. Ме пежала?! да, ме сјјөс тавыс судө оста. Пыр налы нечест. Уэны оз сет-

лыны, пөттөз оз вердны, а ужавны щөктөны лөмөвік вөлөс-моз.

КЫСКАСЫС. Те ескө ужалөмнад, Пар-пон, ме ен нін ошјыс. Восөдас тенад уж-вылө. Иванов бригадаын со конукыс кујим-нолыс петалө вөвјас дінас војнас, кадын вердө, јукталө, нормаөн сетө турунсө да зөрсө, оз талөд, а оз те моз...

ПАРПОНҢ. Мыј „оз те моз“? да, ме ко-нечном счете развернitchа-кө сөлөмыс, да ударнөја кута вердны јуктавны вөвјастө—колхозсыд став турунсө ковмас татчө вәжны, дај Чујим јуөыд став вәыс ковмас—со мыј ме вистала! Кыз-нө верман вердны да јук-тавны тамында вөвсө пөттөзчыс?

КЫСКАСЫС. Јөз тај нө вермөны да сјз вердөны да дөжөритөны, туруныс мјјан дорыо-жын мында муно—і вөвјасыс пөтөс, і ужа-лөны бура.

ПАРПОНҢ. Менам пөтөс-жө. Мең төкаритө-ны. Сетөма-тај налы. А вот ме век шыг...

КЫСКАСЫС. Шыг? Есјјө нө мыј? (леп-тыштө лабичыс чышјан—сы улын ыжыд көвріга нан). Тајө-нө кытыс?

ПАРПОНҢ (повзөмөн). Та-а-јө гө-гө-тырөј ва-аис...

КЫСКАСЫС. Гөтырыд? Сјјө кык вежон сајын-нін воліс-да. Тенад сојөмөн тадыратө наныд оз вичмы. Кыкө те ен-ө сөт тајөс?

ПАРПОНҢ (скөрмө). Ме? Ме сөті? да, те-нө мыј—ревизүтны менө көсјан... (жөмдө). Ме-тө мыј ветлам інө. Пөпучі паныштчам-і. Но і олөм тајө. Көв сөсөа мыјда ен тувјав вөвјасыдлы—налы век нечест. Некушөм сө-вест налөн абу—пыр: іго-го да іго-го—рук-сөны. Оз і пөтлыны. Төңзі Каркоөс, чужја-сөмыс наказаннө пыдді, војбыд ег собды. Оні небос оз чужјас—вөлаөма. Ме, другө, најөс велөда... Лун мөд-кө ог вердлы, секі ескө небос төдласны, кызі Парпон ылад шыңјавны да коқјасө лептавны.

КЫСКАСЫС. Ен сөр. (Кыскө сојөдыс). Мунам-нін-вај, мунам.

ПАРПОНҢ. Те-нө мыј насілственнөја ме ылыны командүјтан. Мувнытө,—дерт, ме муна... сөмын ог позволіт главнөј конук ылыны ідфевајтчыны мортлы, ні вөвлы. Ок, ескө, ме-кө вөлі сөлсөветад председавельны, став горш вөвсө щөкті пельмең ылө начкав-ны. На вөсна пыр менө мыждөны. Ок, ескө, ме-кө... (петөны). Занавес.

В ы л П а ш.

ПАРПОНЪ УЖ ВЫЛӚ МӚДӚЧӚ

(ВӚчӚ Парпон оланьын—баракин. Парпон лабичын ныргорӚн уӚ. Пызан вылын вестӚма чаӚ чӚпан да паӚ.)

ПАРПОНЪ (вӚтасӚ). КежӚ!.. КежӚ!.. пумыс пӚрис, ставнытӚ жугӚдас. (ПырӚ сотрудник).

СОТРУДНИК. Парпон, те-нӚ век-на уӚан? ЖӚыс-Ӛд важӚн-нин кер пӚрӚдӚны. Регьд воасны бӚр.

ПАРПОНЪ (аслыс садмиг-моз). Ы ы-ы!.. МынӚ, кушӚм трасича татчӚ локтӚма, навернӚ сожны корӚны (бостӚ пан), сожыштам, бласлӚ крӚстос Ӛн! Јона жӚ кынӚм сумалӚ.

СОТРУДНИК. Сожны? КытчӚ сожыс? КертӚ пӚрӚд да вӚлю. Тан-Ӛд кодӚ оз ужав,— оз сој. Лодыр те (шенӚӚ).

ПАРПОНЪ. Но, но, ме тајвӚ кӚсјӚ сожны ветлыны да вӚлючӚ, сесса мӚса бӚрас і по ударному кутчысла кертӚ камӚдны-пӚрӚдны. Ме, час, муна да сожышта.

СОТРУДНИК. Мун, сој регьджык, лӚӚ-нин, тыдалӚ, видчыбыштны. Мыј сесса керан.

ПАРПОНЪ. ЛаднӚ, ладнӚ, регьд локта. (петӚ).

СОТРУДНИК (шенӚӚ). Но і пӚрӚдчы! ВӚлӚмкӚ сӚјӚ уӚ. Оз і думыштлы вӚрлӚӚӚм јылыс. (кодкӚ кылӚ сылӚ, сотрудник ӚбеӚӚ пызан уӚ. ПырӚ Парпон)

ПАРПОНЪ. Бара јуыштӚм да сожыштӚм,.. сесса колӚ водны да уӚыштны. МенӚ мӚдӚ-дыс сотрудникыд мунӚма-нин тај-а (кӚсјӚ-нин водны адӚӚ сотрудникӚс). Но, но б-б-бласлӚви крӚстӚс (сотрудник сепалӚ).

СОТРУДНИК. Те-нӚ, бара водны локтӚн? Вај, вај мунам.

ПАРПОНЪ. М...ме ог талун мун. Менам черӚј вошӚма дај, талун вӚса.

СОТРУДНИК. ВӚсан. МыјӚн-нӚ вӚсан? Дыш вӚсӚмӚн.

ПАРПОНЪ (рушкусӚ малалӚ да шуалӚ). Ој, јона-жӚ-Ӛд вӚса, кушӚмкӚ Ӛвер рушкусӚс пуркӚшитӚ.

СОТРУДНИК. Те вӚсан вредӚтелствоӚн.

ПАРПОНЪ. СӚјӚн і ем, буракӚ. доктор тај сӚј-жӚ шуӚ-а.

СОТРУДНИК. ШаӚ, Парпон! Мунам (петӚны, пырӚ стӚрӚж).

СТӚРӚЖ. Дыш Парпонным мӚдӚдчӚс. Но і дыш морт (сылӚ).

Парпон лодыр,
Парпон дыш.
ПаччӚр вылын,
ПӚжӚ мыш.

Занавес.

Мит О.

ПАРПОНЪ ВӚРЛЕӚӚ

Парпон пӚрӚдчыны јатӚ кыроӚб...
Коскас сьлӚн паскьид чер.

ПрӚпев: да іго-го, да іго-го.

БӚроыс сьлӚн пӚлыс упкӚ-кысӚб...
МӚдӚмаӚс вӚчны кер.

ПрӚпев.

Јагын Парпон тошнас локыс пыркӚӚ:
— МекӚф ужалысыд шоч!

ПрӚпев.

Мед ме аршын судта кома мыртӚ...
КостӚ-Ӛд жугӚдны оз поӚ.

ПрӚпев.

КубометртӚ вӚча ӚнӚ сдукӚн...
КӚв-і тырмас пӚшты лун.

ПрӚпев.

Мед жӚ вӚтчасны ме бӚрса мукӚд...
НантӚ сожны сӚјӚм пунт.

ПрӚпев.

Ме ударник... вајлӚ меным сожны...
Талун вӚчӚ кујӚм кер.

ПрӚпев.

Сожны оормӚ... адӚанныд со војмӚ—
Пужас костӚ вошти чер.

ПрӚпев.

Регьд премӚја ме бӚста.
ПремӚјушка сӚлӚмшӚр.

ПрӚпев.

ПӚла менам чегӚс вундӚм костӚ...
БыгӚ-Ӛд летчы горгад бӚр.

ПрӚпев.

І Парпон паччӚр вылын ӚнӚ ружтӚ...
ВӚтнас вӚчӚ уна кер.

ПрӚпев.

— Ск-і ныркӚдӚ ме вӚрад ужтӚ...
Ег-кӚ вошты ассым чер!

ПрӚпев.

В ы л П а ш.

Том гіжыясаслы індоджас

Отарсаң-кө бостны, унаон чајтоны: гіжы-пө сізі-нін і чужлө гіжан талантнас, сесса быдмас-да лоө ыжыд гіжысөн, нымалан поетон.

Модарсаң-кө бостны, кывалылан тащом оорнијас: мыјнө-пө сіјө гіжыд—зев кокнід, ічөвіка-кө грамотнөј да кужан-кө ассыд мөвп-јастө кабала вылө пасјавны—верман-нін пөр-ны гіжысө.

Колө шуны, тајө неконнан сорныс абу вескыд. Нөічө морт гіжысөн оз чужлы. Гіжан уж—сөкыд уж, ічөвік грамотаон нөшта оөкыд лоны гіжысөн.

Медым лоны гіжысөн, колө бура төдны грамматика да література кыв, сесса олан кадылыс ногсө, условіјөссө, політікәсө. Сөветскөј, пролетарскөј гіжылы колө төдны классөвөј тыш јылыс, маркоізм-ленінізм велөдөм јылыс, коммуніст-парвіјалыс тујвісө. Тајөјасөс-кө он бура төд, он вермы лоны сөветскөј бур гіжысөн. Сесса, сөрт, колө лыд-дыны (велөдчмы) возза і өніја классіјас-лыс—ыжыд гіжыясаслыс да бур літератур-нөј індөдјас (руководствојас) серті.

Медым лоны гіжысөн, колө щөщ і ас вылад јона ужавны—чорыда ужавны,мырдөн упорнөја, дугдывтөг зільмөн.

Художествоа література, мыј вылын ужа-лө гіжысө,—абу сөмын прөстөј руд гіжөд, а бура дөчдрөтөм, шыльөдөм, весалөм, міча сөрөн вөччөдөм гіжөд, мед вөлі ортсысаыс пастөдөма југјалан міча кывјасөн, дај пыщ-көсөаныс ез вөв омөл,—пыщкөсыс торја-нін бур колө, сіјө-өд гіжөдыдлөн оөлөмыс, вемыс.

Художествоа комі література чужіс Ок-табраса революціја бөрүн. Сөтчөз ез вөв ве-сіг комілөн гіжан пасыс (письменность). Сы-понда пощө шуны, комі література зев-на том. Но комі література міжан ем-нін, дај бура вылө-нін кыптис. Комі гіжыөјас сіз-жө вочасөн вылыс петөны ужалыөјас пөвсыс. Со, ме возын кујлө бура ыжыд кабала-чу-көр, сені ставыс—том комі гіжыөјаслөн уж,—томөн'лыс-дам огө арлыд сертіс, а неважөн гіжны бостөбмнысла. Ундык гіжөдыс кыв-бурјас. Колө возыв шуны: кывбур гіжны

јона сөкыд вөст (проза) гіжөм дорыс. А мі-жан ундык том гіжысөс заводітчө бурещ кывбурсаң тујдасны. Од кывбурө колө рач-мер, такт да рифма, сесса художество боксаң колө нөшта мічажык прозаяс да і ставнас сыыс шылыджык, женіджык, јоожык. Комі том гіжыөјаслөн бурещ тајө качествојасыс і абуөс кывбураныс. Сы вөсна кывбурыс арт-мө жебынык прозакөд, сөмын гіжөма кывбур модаон-а. Тајө—медыжыд тырмытөмтор. Мөд-кө, тематикаон (сүрөсөн) өнөз на пыр ундык гіжысөс бостө Октабраса революціја дырји вөла перјөм јылыс, нарвітыөјасыс мез-дысөм јылыс, лібө гражданскөј војна дырји міжан вермөм јылыс. Сөрт, шуам, тајө тема-јасыс некор оз сормыны, но-өд өні колө-нін бергөдчмыны і стрөітелстволаң банөн,—тајө фронт вывоыс, мајбырөј, пощө короны быд-сама сүрөстө гіжөдыды! Сесса төдчө, том гіжыөјаслөн оз тырмы непөштө політөскөј, но і прөстөј (элементарнөј) грамотаныс, торја-нін комі грамматика вылын јона чөтөны.

Гіжан уж—зев сложнөј ремеслө, другөн оз арты гөгөрбок шылыд да бур гіжөд. Сы вылын колө куза ужавны, паекөдны ас-сыд төдөмлаунтө (круговор) да бурмөдны гі-жан техника. Ме ог көсјы тајө індөдјаснас сервалыны том гіжыөјаслыс медвозза петас-јаснысө, сөмын көсја сетны налы возө ужалөм выдө тујдөдјас. Ем-кө тенад окотаыд, кыскө-кө тенө оөлөмыд гіжан уж вылас,—ен еновт-чы сыыс, а возө пыр зіль гіжны, да гіж-ужалыс јөзлы төдса кывјөн, мед гөгөрвоисны. А ошыбкајас-кө лолывлөны—зіль возө кежлө бырөдны. Ме ачымөс боста: комын арөсөз ме ег гіжы; кор заводіті гіжны—кмын ошыбка да немелчкі артымывліс! Оні, дасвітөд во гіжөм мычөі, ачым ащза асөым ошыбка-јасөс, дај өні-на мукөд дырјиыс жөмдыла, но ог еновтчы—мыј верма дај самма, пыр гіжа, зіль бурмөдны гіжөдјасөс ортсысаыс і пыщ-көсөаныс. Сөмын өвөторјөн ме ег вежөы—ме гіжа комі ужалыс јөзлы гөгөрвоана кывјөн.

Өні сесса віжөдлам гіжөд чукөрсө, від-лам, кодлөн мыј артмөма.

1. КЫВБУРЈАС

Со, Југов јорт (Лопидинин велбды) гижма кывбур „Капитал кулас“. Мыгыс, чајтанныд, кулас капиталды?

„Med-жō сіо капиталлы.
 Ōdjōдык матыотчас пом,
 Најаса пірлы да баллы
 Тупкамō свінечōн вом.“

Ставыслы сурас кі улō
 Чер лібō зыр лібō пурт.
 Тајōн-на капитал кулō
 Војō мед сесоа оз зурт“.

Серт, тајō гижма заграничаса капитал жылыс, сōмын артмōма зев кокчїда сіјōс вї-јōмыс: пірлы да баллы свінечōн тупкыны вом(?) Мї гōдам, капиталōс кабыртōма крізіс, но капитал јон-на, черōн лібō зырјōн да пуртōн он-на начкы сіјōс, колō кушōмкō мōд-пōлōс оружјō, медвојдōр — пролетарїатлōн ѓтутчōм.

Бостам М. Геројлыс (Пажгаыс) кывбур „XV во“. Тани сіјō вїоталō первој гражданскōј војна жылыс, сесоа ѓнїја стрōйкаѓ воѓ. Сōмын колō шуны, Геројлōн артмōма прōстōј кывјас чукуртōм (кывбертас), рочōн-кō—безалаберный подбор слов:

„Горзōны „ок“
 Чегōма кок
 Сотōма бї
 Јōзыслыс кі
 Усōны плаот
 Мувылын страот
 Порок шын лōз
 Усōны јōз
 Кујїм во чōж
 Мыроїсны јōз
 Воїс выл кад
 Кыптїс гōрд плаг“ да тајї војō,

ставыс 96 строчка (вїз). Помлаңас ем ташōм строфа (куплет):

„Но сōмын севї (капитал страна-
 јасын Н. В.)

Ужалыс јōз
 Оз јона вїзōд
 Најōлыс грсзд“.

Поչō тајї гїжны не 96, а 960 вїз, сōмын тōлкыс нїнōм оз ло. Абу тани художество-нї полїтіка тōдōм. Шуам кōв: гōрд плагыс-ōд мїјан кыптыліс јона вōјдōрдык, а ез кујїм во чōж тышкасōм бōрын; ставмувывса робочōј класс јона вїзōдō капиталїстјас грōз вылō, ве сіјō-кō-ōд, важōн-нїн ескō уокōдчїсны капиталїстјас СССР вылō. Сесоа рїфмајас шлачкалō кытчō, кушōм сурō:

„Олōмыс јоо
 Муно-на коо
 Классōвōј враг
 Јона на чаг (?)
 Капитал страна
 Желскō-на бара
 Бырōдны шлач (?)
 Сōветскōј влаот“.

Тōдчō, гижма кывбурсō ѓнї здукōн, места вылыс четчывтōг, термообмōн, некōн некушōм пас (запјатаја нї точка) абу, веоїг мукōд кывсō помавтōг колалōма. Тајї художествоа гижōд, нōшта-нїн кывбур, страпїтны оз поչ. Мōд кывбур Геројлōн ем „Сїја Гаврїл Иванлы“ (вōрфронтывывса ударнык герōј). Тајї неуна буржык „XV во“ дорыс. Ем веоїг праїōј мїча иңјас:

„Вōр—менам фронт,
 Зымгōм—революцїја,
 Вїнтовка—паскыд дора чер,
 А пула—
 Быд пōрōдōм пу,
 Быд вōчōм кер.
 Плазї—
 Гурс кубометра вōр!“

Та сертї поչō чајтны: М. Герој-кō буржїка зїлōмōн кутас ујавны, вермас петны гїжыоѓ.

А вот Луз Ванлōн (педїноцитутын велбдчō) „Октябры 15 во тырōм куչга“ кывбурсыс нōшта-нїн жеба артмōма:

„Ылавыв тыр
 Петōны јōз.
 СССР паота
 Ужалыс јōз.
 Јōз пōвсын тыр,
 Зїрдалō гōрд!
 Ужалыс кїын
 Гōрд дōрапас...
 Кулакалыс мышку,
 Чегōма шōрōд...
 Матыомō класстōм
 Соцїалїстїческōј
 Обществол
 Мед олас, дасвїтōд вооа Октябр
 лун!“

Тајō „кывбурсō“ оз поչ веоїг шуны художествоа прозаїн, тајō—прōстōј статва. Сешōмōо-жō Луз-Ванлōн і мукōд кывбурјасыс „Ыжыд вынōн—ыжыд шагōн“ да „Гōдмōма вїз“. Первојјас гїжō:

„Востōма ѓнї базар,
 Вајō колхознїк тōвар!
 Нѓбōны ужалыс јōз,
 Мыј колō аслыс тōвар.“

Кывзэў, кывзэў жортјас! кодхэвјіјас!
Мөд, вѣтваса планѣн мѣ дорам!
Јон, класстөм соціалістическөј
Общество!“

Ме пароснө ег веескдлы сылыө гѣжөдсө
кызі (ачыс гѣжөма—сізі і петкөдлі). Тыдалө,
Луз-Ваң грамматиканас јона на эескыда бер-
лө. Сесса некушөм гѣжан техника оз тыдав:
размер-нѣ, ритм-нѣ, рѣфма нѣ, нѣнөм абу, а
медоа локыс—содержаннөыс омөл да ху-
дожествыс вөјт мында абу векалөма.

Оз јона торјав прөстөј кывбертасыө да
стаффасы і Вас Педөрлөн кык кывбур: „Кы-
мөр бөрын“ да „Тыртам мөд вѣтваса план“.
Өвѣкас гражданскөј вөјна помасөм бөроа
олөм јылыс сімволикаөн гѣжөма; мөдсө көс-
јөма ораторіја ногөн лөзөдны. Сөмын жекон-
наныс абу артмөма.

„Јурвылын помтөма
Кымөрјас кывтөны,
Зер тусјас точкөны,
Ва вылө салгөны.
Сывөдөд бокногөн,
Кучала, вомөнөн,
Увгөмөн, залөмөн,
Мунөны,—
Усөны зер вөјтјас...
дыр тазі мунис,
дыр тазі пызјис
Сөд кымөрсаң зер,
дыр тазі ергис
Сынечөн сөвзіс
Капітал—звер.“

Вот, сіјө-і ем: „свинечөн сөвзіс капітал-
звер, а ез небыдїк зермоз точки да салгы,
Педөр жорт! Сізкө-нө мыјла сешөм кывјассө
колө вөлі сетчө оујны?“

Сесса сені жө кушөмкө пөрыө Парас-төт
велөдчөма лыффыоны да шуө:

„Өдјө велөдчи ме тазі,
Пөрыө јурыд абу том,
Өні газет кнѣга лыффа,
Сізі і боргө менам вом“.

Артмө, бытвөкө пөрыө јурөн өдјөжык по-
эб велөдчыны да велааны. Өдвакө сізі.
Мөдлаын Вас Педөр гѣжө:

„Сөлөмыс (капіталістлөн Н. В.)

Со градуса бѣ пышкын согчө,
Быдсөн дрөжжытө јаж.
Сөлөмыс сотчөмла
Оз төр ку пѣас,
Крејсерөн, пушкаөн,
Танкјасөн уекөдча,—
СССР—„дај“!..
„Русскөј штыкыд вез јоо..“

Нөбі абу художественнөја шуөм. Лѣбб, со:
„Магнѣтогорск, Сѣнепрөстрөј,
Волковстрөј—кыптөны“.

Оз ков вывѣ шымыны гѣкысјасы кыв
бертлөдлөмөн, колө гѣжын төдса да гөгөрвоа-
на кывјасөн. Художестволөн-өд доныс абу
кывбертасјас сажын, а буреш мөдәрө—мѣча
кывјөн, јөз костса образјасөн гѣжөмын. Мыј-
лакө, вот, мѣ сешөм донаторсө—јөз костса
мѣча кывсө (фолклор) пыр бөкө колам да
корөысам кушөмкө кымөрсајса вѣл көмѣ
кывјас, лѣбб рөч кывјас. Сесса вывѣ веркөс-
саыс петкөдлам асыным быдмөннөмыс да
стрөјканымөс. Сы вөсна гѣжөднөм артмө зев
схематическөј, кос сөмөса, общөј.

Боотам Вас Пөллыө кывбурјас: „Оз
пемды“, „Вѣл гөрд знамја“ да „Со давөла
беса“. Сешөм-жө тыртөм-куш кывбертасјас:

„Вөјдөр вөвлі поп:
Шоча ачыс поп,
Төдлѣс сіјө „іепіскоп“
Өні мѣ горөдм „стоп!“
Поплөн жорт
Кона Ваң Јогор (стөрөж)
Сылөн сөрт
Кѣс пыр багор (?).
Мед-жө рајместаад—ад, (?)
Стөрөжалыс Јогор дад“.
Со-давөла беса,
Ыжыдунја асја,
Вѣкөын старука,
Нардөмын чудеса“(?)

Мыј сесса татчө содтан? Сізі нѣн гөгөр-
воана—жеб, слаб кывбертас. Сөрт, ташөм
„пөезіјаыд“ некодлы оз јѣж сөлөмас нѣ
јурас.

Грѣваса Васіл Јогор—„Жоржік“ (ВУЗ-ө
велөдчан курс вылын) ыстөма 5 кывбур.
Сөмын ставыс-жө общөј, куш кывјасөн бер-
галөм, а художествыс да сурөсыс абу. Со,
„Октябр“ кывбурын вѣт куплет, да ставыс
өвѣтор шуө—быд куплет өткод, тазі заво-
дѣтчөны куплетјас:

- 1) „Kodi-нө Романалыс черанвез
орјөдліс?“
- 2) „Kodi-нө векөвөј чеп сарлыс
рачөдіс?“
- 3) „Kodi-нө јенежыс лок кымөр
весаліс?“
- 4) „Kodi-нө со пудја грѣсө шыбытис?“
- 5) „Kodi-нө вөла влаот мѣанлы
шөдөдіс?“

Быд куплет помаө өвтөтөн—„Октябр“.
Пөэб вөлі өвѣ куплетөн ставсө і шуны. Лѣбб
боотам мөдөс „Мед төдасын“. Сіјө чуксалө

комсомолецясос лонь даоён, врагяс-яэ кы-
подоасны мјан выло коо, со кычї:

„Ат, два, товаришяс, воэї!
Ленин јорт тајїкөн мјанлы долліс“.,,
Ворошилловным мјан—винтовкабн,
Будоннөјлөм—конница вөвјасөн пызјө“.

Бурдыка-кө мөвпыштис „Жоржік“, гашкө
еокө і гөгөрвоис: конница вөвјасөн оз вермы
пызыны, конницаыс-өд ачыс і ем вөвјаса от-
радыс. Сеооа грамматїкабн торкоалдма: „Гікт
куча мунөвы бригада Олөбн. „Пелпомын
нуөны косајас најөлөн“.

Артмөма кушөмкө гөгөрвотөм кывбертас:
„бригада мунөны, пелпомын нуөны косајас
најөлөн“,—мыј і лөб? Сешөм-жө і помыс та-
јө кывбурyslөн („Колхознөј асыв“):—„Веж-
өоны өіктјаслөн бан!“ Тащөм зугоалөмјасыс
не куш „Жоржіклөн“—уналөн емөо.

Јогор Семө гїжө өіч-жө образјастөг, ху-
дожество өертөг, прөстөј кывјас чукөртөмөн.
Сеооа пышкөсас оз візөдлы:

„Мі стрөітам, мі стрөітам,
Көт вөјтөв пөлтө тан,
Мі стрөітам, мі стрөітам
Соціалїзм течан план“.

Мі стрөітам... мі өгө-нїн плансө стрөітө,
мі стрөітам аосө соціалїзмсө! Лїбө мөд кыв-
бурын—„Јорт, кылан!“—гїжө:

„Јорт! Пемыд војјасын медым
Вөлімө мі даосө быд адук,
Локтыө вөрөгдыс медым мі вермім
Вїдавны асланым штыкјасөн бок“.

Сөмын өмөј пемыд војјасын колө лонь
даонас! Колө і југыд лунјасө лонь даоён.
Сеооа бара-жө колө шуны, тајө—абукывбур,
тајө ставта, сешөм і помыс веоіг сылөн:
„Медым сз вермы пушка ні газјас мјанөс
вєини некөн і некор, быд воэын сула-
лөны зев гырыө мојјас: војна техника
боотны абу некор сор“. Сөрт-жө тани посө-
јалөн дукуыс веоіг абу, да-і вїөт выло оз
мун,—скөфїтө жебынїк ставталан. Јогор Се-
мөлөн ем өві кывбур „Армїјад муна“, код-
лөн темаыс (сурөсыс) еокө і өнїја уж јылыө,
сөмын течөма сїч-жө өмөла, некушөм худо-
жество ні техника абу.

Ставтјас ногаөө-жө кывбурјас і тащөм
тои гїжөјаслөн: Прокө-Васлөн „Тракторлөн
гөрөм“ да „Кушөма выл өлөм паөкалө“.
К. Кармановлөн „Ароа кылөмјас“, Јемва
пїлөн (А. Злобїнлөн) „Гаштөм вїсөм“ да „Тыр-
там план“. Налїмов Опоњ Васлөн „Мі стрө-
ітам“, „Вөрэывтөм із“ да „Арын“. Опоњ

Вас „Вөрэывтөм із“ нас көсјөма вөтчыны (под-
ражајтны) Выл Пашлы:

„Вөр...
Гікт...
Кар...
Сывөпштис
Ноль водн—
Вїтвооа план.
Заводјас!
Гїгантјас!
Машина!“

Сөмын-тај, со — нїнөм абу артмөма.
„Арын“-ас көсјөма менам „Ароа мојдкыв“
выло подражајтны, да абу жө гартчөма. Сео-
оа менам вөлі гїжөма мојд воэза өлөм јылыө
(1919 воын), а Опоњ Вас гїжө өнїја өда
гажа өлөм јылыө (1932 воын)—гїжө „гаштөм ар“
јылыө збылтор пыдөдї:

„Воис мїөтөм зев најт ар...
Југылтчөма өблөмыс
Војвывса јөзлөн,
Челөфлөн оз-нїн кыв шум,
Лаңтөма ставыс“.

Тајө—абу веокуд шуөм: мыјла „жу-
гылтчөма өблөмыс војвывса јөзлөн“? Најө
пыр уж вылынө, некор жугылтчыныс, да і
нїнөмыө. Уч мјан СССР-ын—„доблөөт, ге-
ројство да чеөт“.

Сеооа нөшта смөс ставтакод кывбурјас:
Н. Маргушовлөн „Мөс лыөтөм“, І. Паму-
ковлөн (доныс) „Мїан өлөм“, Мит-Өлөбн
„Кык кулак“ (зев слаб сурөсыс, прөстөј
„баөні-код), Герклөн „Колхознөј му выло“
Ан. Ал. Тїм-лөн „Воэза өлөм“.

Бура куч кывбур „Јагса музыка“ гїжөма
А. Размыслов. Кытоурө артмөма лөбыдакод:

„Бушков пөлыштис,
Свїстөн горөдїс.
Војбыд төвкөд вөр
Ворсїс хороовд.
Ворс те гудөкнад,
Војвыв ывлавыв,
Пујас—клавшас
Збеја лїчкавалы“...

А ставнас-кө боотны кывбурсө—вїөтї
јона гудралдма:

„Ыжыд пөртјын рок
Сука сукмөма.
Барак дорын коз
Јежыд сукмана.
Пујас гылаалө
Локыө ружтөны“.

Размыслов јортаы колө-на удавны гїжан
техника вылас. Сылөн ем омыс лонь гї-
жыөн. Төдчө художество сөр да образвоот
кывбурас.

Тажо почо өні кжао помаваны кыв-
бурјас јылы сорні. Кушом выводјас-жө
вермам виставны відлааом кывбурјас ку-
завыс? Оти-кө, тематика бокоан (мыј-
жылыс гіжныс)— том гіжыојас кут-
чиобны зев общоја, оз боотны
аслыныс төдса өнија збыл о-
лөмөмыс-ужымыс; мөд-кө, гра-
мотаныс (общојыс і політи-
ческөјыс) зев-на улын; којмөд-кө,
художество бокоан вывти жебоө
кывбурјасныс, зик нөви оз
гіжны образјасөн, оз пөм-
зүитчыны јөз костса сорні
кывјөв; нөмөд-кө, гіжан
техниканыс улын. Тајө нөм
индөдыс выло том комі
гіжыојаслы і колө медса
јона выманнөбнысө пуктыны
кывбурјас гіжигөн. Ме
чајта, тајө индөдјасө
сеталөм бөрын, том комі
гіжыојас оз өновтчыны
гіжөмыс, а нөшта выжыд-
жык өддөн да зиллунөн
боотсаныс комі художест-
воа література ужө.

2. Вистјас

Художествоа проза (очерк,
вист, повеот, роман) літерату-
раын боотө медыжыд места.
Міжан комі літератураын өнөз-
на пыр художествоа проза
омөла паокаліс, гырыс вист-
јас (повеотјас) зев еша, а
роман өви на вөсиг абу.
Художествоа вист—женідік,
кушөм-кө өвитор јылыс,
кожніда гөгөрвоан фабулаа
(оужета) гіжөд. Кывбур-
ысө вист торјалө мед-
јонасө формавас да течас-
нас. Вистын сіз-жө колө
художественност, кызі і
кывбурын, но вистын
выжыд-жык вөлаыс гіжы-
олөн—вермас оужетсө
јонжыка паөкөдыс, оз
ков размерні рифма.
Сеөса вистын овлө кујим
элемент: заводітөм,
паөкөдөм да помалөм.
Мед вөлі мыјкө өвитор
јылыс виставоө да мед
вөлі мыјонкө сы јылыс-
жө і помасө—оужет
колө,—оз поչ гіжны
оужеттөм вист, секи
лоө очерк, лөбө нинөм
оз арты (куш гіжөд
кынчі).

Нөшта өвитор колө шуны
быд художествоа
гіжөдын (проза көч
пөсөја) мед вөлі төдчө
өнија олөмөн серыс,
пролетаріатлөн тујвчыс—
оз вермы дөныс
художествоа література
класстөмөн.

Өні вистөдлам да
відлыштам „Ударник“
журналө вистөм
вистјас,—ем сөмын
відлаавныс нөм
вист, пөснөдікөө
ставыс.

Со, Казаков гіжөма
качтылөм „1919
воын Октабр
прачыкјас лунө“.
Виставө, кызі
Көрткерөсын (выжыд
өикт Сыктывдин
рајонын, Сыктыв-
кароан 49 км.)
полөмөн відчысө-
маөө тајө лун
вечернана кароан
өжыдјасөс. Вој
шөр-воын
вөчкөын звөнітөны,
јөз шычө, жөзө
ывлаавдын,
өјтө мөн
испоакөмын
делөјас пачын
сөтөны, Мөнілыс
портретсө
вөжөны өін

пөла образөн,
лөптөны
жежыд пөлг; муртса
оз ветавны
јөзөыс
мөлічө дөрөз
жежыд-
јаслы паныд
зібрыс
спасјасөн.
Первојсө
өсөк і
лөбө-да
заводітөма
Казаков
гіжныс—
кожнідік
јуморөн
да іроніја
сорөн,
сеөса
бөртна-
сөсө
кежөма
аслас
өзілөмыс
да
помалөма
прөстөј
ставка
мөз. Сөмын
тајө
вистөыс
абу
өскана:
1919
воөа
нојабр
6-д
лунө
Көрткерөс
гөгө-
рын (Сыктыв-
кар гөгөрын-
ні) ез-на
вөвны
жежыд-
јас, најө
Јөмдінын-
на
секи
сулаліс-
ны. Сеөса
комму-
ністјас—
18
мөрт—
мыјла
өз
вермыны
өлөдны
јөзсө
паника-
өмыс? Мыјла
өз
дугөдны
звөнітө-
мөмыс
да
исполкомсө
„вөжө-
мыс“?
Мі
төдам,
жежыд-
јас
волігөн
зев
уна
төшкөд-
торјас
(кур-
өзјас)
вөвалыны.
Колө
вөлі
сіјөс-
нын і
гіжны
(сізі-
кө-нын
өкөта
вөлі
Ка-
заков
јортла
төшкө
Көрткерө-
сөлысө
петкөд-
лыны).
Сөмын
тајөс
өз
поչ
шуны
зик
вистөн,
тајө—
качтылөм
(өчөркөд),
кызі
і
ачыс
гіжымыс
пөсөма.

Ем сеөса кык
вист
жежыд-
јас
волөм
јылыс-
жө:
Ајкінаыс
С.
Ваньлөн—
„Белөј
дырза
во-
лөм“
да
Көрчөм-
яныс
М.
І.
Тарабу-
кінлөн—
„Көрчөм-
яын
1917—
18
војасын
олөм“.
Кык-
нан
вистөыс
(качты-
лөм-
јас)—
көчөрінік
став-
јас
көдөс,
нөви
шылөд-
төмөс,
шуны-
кө—
ул
(лөбө-
нө
көс)
мөтер-
јал,
өкөушөм
фабула-
ні,
художест-
во-ні,
интерес-
ні,
нинөм-
тор абу,
прөстөј
рудөв
гіжөд-
јас.

Габ
Јак
Мікулај
(Сыктыв-
карыө)
гіжөма
вист—
төш
„Јаслі“.
Көдлы
гіжөма
ташөм
вист-
сө?
Ме
ногөн,
абу
сөветскөј
лыд-
дылы,
а
мелко-
буржуаз-
нөј,
мөшчанскөј
олыө-
јаслы.
„Јаслі-
лөн“
оужетыс
ташөм:
Шөла
сіктсө-
ветын
јуралыс—
Вашла
Фөрен
газөтыс
лыд-
дөс
чөлаө
јаслі-
јас
воотөм
јылыс
да
шуас:

— „Вот і
вооты
татчө
јаслі!
Сікт
кузавыд
вөсиг
өви
кага
абу...
Толкө
Бугун
Марја
заводітөма
кызыштны,
да,
көд
төдөс,
көр-
на
јөшчө
сылөн
кагаыс
лөб...
Газөтын
гіжөны:
мерәјас
прөмітам!
А
көдлы
сіјө
өурө?
Мөным!
А
көді
өсөк
сөні
мыжа?
Көді
кага-
сө
вајөл
Тил—
горөдө
Вашла
аслас
гөтыры:
—
Мыјла
те
он
вај?..“
да
сіз
возө.

Сөбраннө
чүкөртөс
Вашла
да
бара
сөні
ызгө:
— „Тј
ставныд
төданныд,
мыј
лөб
„вы-
кадра“?
Сіјө
лөб...
но...
пөснө
чөлаө...
кага-
јас...
најөс
быдтыны
колө
јаслі...
Сөвет
влаөтлөн
сөшөм
дирөктивө...
лөб
прөмітөма
рөшө-
төвнөј
мерәјас...
но
көдлы
мі
воөтам?
Кө-
дөс
сөні
вөчөм?...“

Тајө
Габ
Јак
Мікулај
өөравлөма
да
вул-
гарізірујтөма
сөвет
страналыс
выжыд
доөті-
жөннөсө—
дошкөлнөј
учреждөннө,
кушөмыс
өкөн
сеөса
му
вылас
абу,
кушөмыс
өз
вөв-
лыс
вөсиг
јөз
өдөн
історіја
өкөр!
Көдлы

тащом сіе віоты кивы? Ферт, абу міяпды!
Оз ков тащомыд ужалыо ізэлы.

Ношта өві віот ем Сотчём Ваньлөн—“Павел”. Тајо віотыс зев прөстөј, воэвыв-нын төдан весіг мыјон помасас, некушөм інтригані, вермасөм-ны абу тани: Гөрд армиямо гортас воас Павел. Овмөсыс излөн колхозын. Сені јуралө кулак—пышкөсваныс кіотны зилө колхозсө, вредітө, сөм лотайтө. Павел аслас невеставыскөд боотвасны да вөтласны кулакөс колхозыо, а јуралыоас бөрјасны Павелөс. Нынөм сешөмтор тани абу, прөстөј віот, художество бокоаныс і сюжетнас жебынык, зев схематическөј.

3. Пјесајас.

Медөа еша комі художествоа література пын драматургіја (пјесајас). Сіјөс віотыо обкыджык лөбөдны, сіјөн і еша гіжөны. Пјесаын медколланторјыс—петкөдлыны ловја ізөдн (арыстјас пыр) вермасөм кодјаскө костыс да мрјјаскө понда. Тани-нын быд участник—торја тип, торја сама мортөс, лібө зонь группаөс петкөдлө—карактерсө і став ногсө. Пјесаын колө унжык вөрөм, ешажык сорні быдсама пөлөс інтригајас, быдногыс сюжетлөн бергалөмыс. Медөа інтереснөј пјесаыд секі, кор візөдыо (лібө лыдыдыо) бөрја вылөзыс оз гөгөрво веэкыд помсө (развјазкасө), кор најө чајтөны өвіног лоіг, а бергөдчас зік мөдарө. Драматурглы колө лоны она мастөрөн, мед кужис вөчны бур пјеса. Ме тајо уж вылас, поэө шуны, унжык кадсө пункті аслам став гіжан ужыо-да, төда неуна сы јылыс—өккыд тајо формаа ужыд! Оз вөлі унаыс артыс да, вылыө ковмас вөлі лөбөдны. „Мол“ ме нөль пөв гіжі, да і сені-на ез артыс прамөја, а „Рытја“ лөөма кулацкөј пјеса. Со-өд тајо ужыд кушөм!

Вот, өні візөдаам выл гіжыөјаслыө пјесасяссө. Өві пјеса „Важ олөм“ гіжөма кушөмкө Чаланов М.,—тыдалө, малограмотнөј-на гіжыөыс: рака коктуркод гіжөд серыс да веөіг өві кыв абу гіжөма правільнөја, да і пјесасыс—прөстөј вышмөм, шуөтөм, чөмөд шмонітөм. Пјесасыс 3 торја, участвүјтө 7 морт: креованін гөзја, излөн пі да ныв, жежыд өпіцер да кык салдат. Вөчөб 1921 воын (кор некушөм жежыд-нын ез вөв, 1) креованін мунас рытын скөд вылө. Секі локтасны шөбыны да өпіцер да кык салдат; чөмөд повзасны да зөбөвасны; шөбөігөн салдатас первој адзасны фөзінкаөс, сіјө гөрөдас—салдатјас да өпіцер зев јона повзөны—ставныс плаөт уөөны (тешкод-өдл); четчасны да бара шөбыны повдасны, адзасыс нылакаөс, сіјө

сі-жө гөрөдас—жежыдјас бара плаөт уөөны; сы бөрын најө јуалөнн:

—Тіјан-тај керканыд олысаөб?

Іван (5 арөса дөвіна). Олысаөб.

Өпіцер. Но-но... (салдатјаслы) Мунамөј!

Жежыдјас „олысаөб“ повзөны да муноны. Секі скөд вылыө локтас крөсванынид (Степан) да зөбөас лабічулө, керкаб бара пырөны жежыдјасыд да арестүјтөны Степанөс Тајон помаөб медвозза торјыс. 2) Жежыд өпіцер аслас паөерын вөчө допрос Степанлы. Став торјыс—1 лістбок,—тащөм:

Өпіцер. Овыд мыј?

Степан. Попов.

Өпіцер. Нымыд?

Степан. Степан.

Өпіцер. Мыјөвіч?

Степан. Васіләвөвіч.

Өпіцер. Кывзым (лыдыдө „пріказ“ Степанөс скөдвылын пнөсөмыс арестүјтөм јылыө).

Степан. Поэө кыв шуны?

Өпіцер (револьвер чургөдө). Лаңт, мерзавөц!
Степан (кваөітө револьверсө да лыјө өпіцерсө, сөвса салдатјассө, ачыс пышјө).

Тајон помасө мөд вөчөм. Којмөдыс—ношта жежыд: 3) Вөр керка дорын Степан сулалө да өтнас оорнөтө—„Ак-ма, тајкө кутасны да ег сур. дыр-ө бара оз муны татмы? Краснөј-кө еөко локтис татчө—вот і бур“. Сіјөс шуөг кості друг кылө лыјөм шы. Степан уөө муө. Локтө сы днө красноармејеч, візөдлө д шуө:—Ок-ма, краснөј вөдөма да лыјөөма!

Степан (четчө). Ме-өд ег на кул!

Тајон і помасө „пјесасыс“. Ферт, таны ннөм—чөмөдлөн балүјтөм!

Мөд пјеса Ів. Көзловөні—„Чорыджыка віновкатө кут“, өві торја. Участвүјтө 5 морт: пограничник Грша (гөрдармејеч), ныв Ката (колхозыө), дөд (черікыјыс) да кык шпјон (өпіцер да унтер). Вөчөб гранича-дорын. Ката вәјө Гршалаы гөөнөч колхозсаы, первојыө-на төдмасөны секі најө. Грша муно караултны гранича. Локтө дөд. Біпур вөчө да шөктө Катаыл пөстыны, ачыс летчө ју дөрө—ветөлјас кыјны. Секі локтөны шпјонјас—јуаөдны туж колхозө. Ката пырыспыр төдө најөс да веэдыны накөд боөтоб, өпіцер кытчөкө мунас, а унтерсө Ката агітүјүтас чіганка моз—кісө влөдлөмөн. Өпіцер воас да шөктас Катаөс көртавны да чөмјө сујны. Унтер сізі-і вөчас. Локтас дөд да шмонітны кутас шпјонјаскөд. Бөрвінас сетчө-жө Грша воө. Адчө шпјонјасөс да вічтовкасө кыјылө боөтөмөн гөрөдө: „рукі вверх!“ Өпіцер наганө лыјас—ранітас Гршаөс, но шпјонјасөс кутасны, көрталасны. Тајон і помаөб.

Серт, тащомыс кезиң оз вермы лоны—
жоҕдын кыңҕы. Кыҕи-нө поҕо ескыны тащом-
тор выло? Од жеҕыд шпиҕонҕас вермысны
ставнысө, кыҕ шуласны, укокошитны. Вывти
схематическөҕ да идеалистическөҕ пјеса арты-
ма. Бурҕыка петөма делөдн тыпыс, кодн пыр
шуө Гршалы: „Чорыдҕыка винтовкато кут“.
Но-од куш кывҕаснад шуөмыд—абу-на делө
вөчөм. Сы понда таҕө пјесаыс и слаб.

Пјесаҕас гизөм ҕылыс ковмас торҕа индөҕас

сетны гизөҕаслы, өзи ставныс ои вермы
ставсө петкөдлөмны.

Өни-кеҕлө сеооа помаваа. Том гизөҕаслы
колө јона-на, јона велөдчыны, ыҕыдҕык
требованьөҕас ас воҕад сувтөдавны.

Бурҕыка велөдчөмөн, уҕ вылын зилөмөн,
гизөм јортҕас, лөбөдөмөҕ национальнөҕ формаа,
социалистическөҕ пышкөса, художествоа коми
литература.

Мив. № 12

Облит № 119
Тираж 1700
Заказ № 1726
Издание № 2

Попов Н. П.
Рочев А. Г.
Редколлегия: Попов Ф. Ф.
Осипов И. А.

Отв. редактор. Н. П. Попов.

СТАЛІНСКӨЙ КОНКУРС

МЕДБУР ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ГІЖӨДЈАС ВЫЛӨ

ВӨР ВӨСНА СТАЛІНСКӨЙ ПОХОД ПЕТКӨДЛӨМ КУЧА

нуөдө Комі областувса Сөветскөй гіжыөјас сојузлөи Оргкомітет.

Конкурс нуөдөө медбур очерк, фелјетон, віот, частушкајас, кывбур вы-
лө. Шөр мөгөн художественнөй гіжөдјасөн колө пуктыны Сталинскөй походөи
вөр вөснә тышкаөи петкөдлөи, вы мафөрјас классөдөй врагыө разо-
блачајтөи, довја јөвөс, большевик веекөдөмөјасөс, ударник геројјасөс пет-
көдлөи. Пуктыны мөгөн—художествоа образјас пыр мобілізүтны ужалыө
јөвөс вөр программа тыртөи вылө.

Конкурс нуөдөө февраль 20-өд луноан март 20-өд дунө.

Медбур гіжыөјаслы говорарыө өпріч, лөб өгөтма тащөи преміјас:

- 1) Медбур очерк лібө фелјетоны — 250 шајт.
- 2) Медбур вістыө — 200 шајт.
- 3) Медбур частушкаө, кывбурыө — 150 шајт.

Рукопіөјас колө ыстыны "Ударник журналө, конкурс журі нөи вылө та-
щөи адрес куча: Сыктывкар, Вадорвыө—38, "Ударник" журналө, конкурс
журіалы. Гіжөдјас поө ыстыны маркатөг. Рукопіө јурас колө гіжны, "конкурс
вылө". Рукопіө помас колө гіжны сөвиз. Асөыд збыл нөи, віч да өвтө да
оланінтө колө гіжны торја кабала вылө да сујны конверт пыщкө. Конвертсө
клејітны вылас гіжны сөвизсө, коді лөб рукопіө помас.

Быд рукопіө кутас відлавыны журіөн. Коді лөас шөгмана печатө, ку-
тасны лөзны "Ударник" журналө, "Вөрлөзыө", "Комі комсомол" газетјасө,
лыфдавны радио пыр.

Журі, конкурс ітојассө вөчны да преміјас сөставны кутас март 20-25
лунјасө.

Конкурс нуөдан журі—А Рөчев, ф. Паршуков, А. Три-
фонөв, В. Налімов, М. Сорөвын

Став комі гіжыөјаслы, гіжны заводігчыөјаслы, літера-
тураө доктөи ударникјаслы, став літкружөкјаслы колө уча-
ствүтны тајө конкурсјасас, вөрө петөмөн, вөр вөсна тыш-
кас пырөмөн сөтны тыр художествоа гіжөдјас, Сталинскөй
походө став ужалыө јөзөс мобілізүттан гіжөдјас.

Торја номерлан догъс 80 ур

13750-

НЖ Комм
1-1

